

П Р А К Т И К У М
З
П Е Д А Г О Г І К И
(ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ)

Івано-Франківськ

2012

ББК 74.04

УДК 37.011.31:371.14

Матвеева Н.О.

Практикум з педагогіки (загальні основи): Методичний посібник / Матвеева Н.О. – Івано-Франківськ, НАІР, 2012. – 160 с.

Методичний посібник – збірник вправ та задач, розрахований на активізацію самостійної роботи студентів педагогічних коледжів, інститутів, університетів для засвоєння нормативного курсу «Педагогіка».

Структура посібника відповідає плану та програмі нормативного курсу «Педагогіка» для навчальних закладів даного профілю. Засвоєння провідних понять, категорій, положень загальних основ педагогіки відбувається через діалогову систему навчання, що передбачає активну взаємодію викладача і студентів.

Посібник може бути використаний для організації самостійної роботи не лише студентів, а й слухачів курсів підвищення кваліфікації, курсів для набуття нових і суміжних спеціальностей.

Рецензенти:

Мариновська О.Я., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри менеджменту та освітніх інновацій Івано-Франківського інституту післядипломної педагогічної освіти

Салига Н.М., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки імені Богдана Ступарика Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

Рекомендовано до друку Вченою радою Педагогічного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол № 8 від 12 червня 2012 року)

З М І С Т

Передмова.....	4
1. Предмет і завдання педагогіки.....	7
2. Філософські основи педагогіки.....	22
3. Система освіти в Україні.....	38
4. Загальна характеристика логіки і методів науково-педагогічних досліджень.....	52
5. Зміст освіти.....	66
6. Педагогічний процес як система.....	78
7. Розвиток і формування особистості.....	91
8. Становлення особистості у процесі соціалізації.....	103
9. Спадковість і розвиток особистості.....	114
10. Роль виховання у розвитку людини і формуванні її особистості.	126
11. Діяльність, спілкування і розвиток особистості молодшого школяра.....	141
Список літературних джерел.....	155

ПЕРЕДМОВА

З метою підвищення ефективності самостійної роботи студентів педагогічних спеціальностей слід використовувати різноманітні форми і методи активного навчання.

Так, ведення картки самостійної роботи під час лекції спрямоване на формування в студентів умінь і навичок диференціювати зміст лекційного матеріалу за певними ознаками: педагогічні категорії, поняття та ідеї. Зокрема використання картки самостійної роботи передбачає наступне її експертне порівняння або експертну оцінку.

Дидактичні ігри, які класифікуємо за різними ознаками (ступінь складності; мета моделювання процесу; характер гри та ін.) доповнюють навчальні заняття і мають на меті вирішення певних педагогічних завдань. Так, «педагогічні ситуації» як елемент ділової гри, слугують розв'язанню конфліктів, обміну думками між педагогом та вихованцями тощо. «Педагогічний консиліум» проводиться як результат виконання визначеної програми, реалізація якої розрахована на тривалий період і пов'язана зі спостереженнями за учнями на уроці та у процесі позаурочної діяльності; аналізом виконаних робіт, щоденників самоспостережень, вивченням шкільної документації та ін.

«Педагогічний казус» розглядаємо як конкретний випадок із педагогічної практики або навчально-виховного процесу, своєю чергою поділяючи його на елементарний та складний. Даний прийом доцільно використовувати тоді, коли виникає потреба спрямувати увагу студентів на вирішення конкретних проблем чи завдань. Своєю чергою, відповідь на запитання, поставлене у ході заняття, передбачає аргументацію думки студента.

«Педагогічний інцидент» виникає несподівано, що потребує певного часу для адекватного реагування педагога.

Тести для контролю та самоконтролю знань, які представлені у посібнику, є самоперевіркою власного рівня підготовки кожним студентом (вивчення конкретної теми, розділу, засвоєння загальних понять і положень), уміння використовувати на практиці засвоєні знання, уміння та навички з педагогіки. Зокрема, алгоритм самопідготовки призначений для ознайомлення студентів з елементарними навичками і уміннями наукової організації праці, позаяк вимагає опрацювання ними додаткових літературних джерел, критичного аналізу матеріалів педагогічної преси та ін. Самопідготовка студентів слугує виробленню умінь роботи з першоджерелами та конспектом лекцій тощо.

Вправи та завдання, подані у посібнику, мають на меті формування професійних якостей майбутнього педагога. Так, аналіз проблемних ситуацій і завдань, активний пошук шляхів їх вирішення слугують опануванню уміннями використовувати методи пізнання педагогічних явищ і процесів, оптимізуючи розвиток мислення майбутнього педагога. Як результат, студенти більш глибоко засвоюють педагогічну теорію; формують навички аналізу педагогічних фактів; вчаться робити самостійні висновки і теоретичні узагальнення щодо специфіки педагогічних явищ. Відтак педагогічні завдання і вправи сприяють систематизації і використанню знань як на заняттях з педагогіки, так і у ході вивчення інших дисциплін.

«Круглий стіл» як форма активного навчання об'єднує декілька видів навчальних занять (в основі лежить принцип колективного обговорення різноманітних проблем) як-от:

- 1) навчальні семінари. Мета – обговорення певних тем в різноманітних аспектах (соціально-політичному, моральному, юридичному, економічному і т.д.);
- 2) навчальні дискусії проводяться за підсумками конкретної лекції, семінарського заняття, а також з проблем, запропонованих самими студентами;

3) індивідуальний практикум спрямований на відпрацювання навичок, закріплення умінь. А тому його доцільно проводити у різних формах (творча робота, дослідження, пошук, аналіз та ін.).

«Літопис цікавих думок», використаних у посібнику, дозволяє розширити педагогічний світогляд майбутніх учителів; формує вміння орієнтуватися у великій педагогічній спадщині видатних діячів минулого і сучасності, а також досвіді педагогів-новаторів.

Отже, даний посібник призначений для закріплення тем, узагальнюючих понять, категорій і положень розділу «Загальні основи педагогіки». Лекційний курс «Загальні основи педагогіки» включає наступні теми:

- Предмет і завдання педагогіки
- Філософські основи педагогіки
- Система освіти в Україні
- Загальна характеристика логіки і методів науково-педагогічних досліджень
- Зміст освіти
- Педагогічний процес як система
- Розвиток і формування особистості
- Становлення особистості у процесі соціалізації
- Спадковість і розвиток особистості
- Роль виховання у розвитку людини і формуванні її особистості
- Діяльність, спілкування і розвиток особистості молодшого школяра.

1. ПРЕДМЕТ І ЗАВДАННЯ ПЕДАГОГІКИ

- Педагогіка як наука. Виникнення і розвиток педагогіки.
- Об'єкт, предмет, функції і завдання педагогіки.
- Основні педагогічні категорії.
- Система педагогічних наук.
- Зв'язки педагогіки з іншими науками.
- Джерела педагогіки. Передовий педагогічний досвід.
- Напрями зарубіжної педагогіки

Навчальні цілі:

Знати – об'єкт і предмет вивчення педагогіки як науки, її сучасні завдання, джерела; суть основних педагогічних категорій; систему педагогічних наук, зв'язок педагогіки з іншими науками.

Уміти – виділяти основні педагогічні поняття під час опрацювання педагогічної літератури.

Опорні поняття: педагогіка, особистість, навчання, виховання, освіта, розвиток, формування, козацька педагогіка, педагогіка народознавства, корекційна педагогіка, галузі педагогічної науки, соціальний напрям у педагогіці, історія педагогіки

Літопис цікавих думок

Зовсім не випадково я не раз писав: «Учителю, будь людиною!»

П.Блонський

Досить відкрити людині очі на те, хто вона, щоб бути певним її вірності національній дисципліні

М.Грушевський

Першою і найбільш потрібною учителеві якістю хай буде добронравність. Бо він є дзеркалом, дивлячись в яке, юнаки бачать весь розквіт добродеті...Отже, хай буде учитель дзеркалом добрих звичаїв, і чого вчить або вчити збирається, те саме, як на зразкові хай показує на самому собі

О.Духнович

Нехай тому ніхто не сподівається, вивчивши певну теорію, зробитися практиком-вихователем або вчителем. Практики можна навчитися лише на практиці, в житті. Можна знати всі закони і правила, не вміючи їх доцільно застосовувати...

А.Дістервег

Нехай ніхто не думає, що справжньою людиною можна стати, не навчившись діяти як людина, тобто не одержавши настанови про те, що її робить людиною

Я.Коменський

Наші вчителі певні, що вони поставлені на високо почесному місці, що їм надано чудову посаду, вище за яку нічого не може бути під сонцем

Я.Коменський

Освічена людина – людина, в якій домінує образ людський.

Освічена людина та, яка все...знає в загальному, сумарно, але має і свою спеціальність, яка знає свою справу досконало, а про інше з гордістю проголошує: ніщо людське мені не чуже.

Школа повинна привчати людину працювати, закладати певні правильні методи підходу до всієї таємниці, якою є світ, дати таким чином, перший поштовх, а вже потім життя буде котитися далі, і ніхто не може сказати заздалегідь, яким буде шлях людини.

А.Луначарський

Немає мудріших, ніж народ учителів.

М.Рильський

Кожна держава, що через ті чи інші обставини дійшла до руїни, може з неї врятуватися, коли добре зорганізує свою єдину, він низу до гори. національну школу

С.Русова

Національне виховання забезпечує кожній нації найширшу демократизацію освіти, коли його творчі сили не будуть покалічені, а навпаки дадуть нові оригінальні, самобутні скарби задля вселюдського поступу: воно через пошану до свого народу виховує в дітях пошану до інших народів...

С.Русова

Пам'ятайте, що перед тим, як взятися за виховання людини, треба самому зробитися людиною; треба, щоб у вас самих склався той вірець, який повинна наслідувати дитина

Ж.-Ж.Руссо

Кожен повинен пізнати свій народ і в народі пізнати себе

Г.Сковорода

Репродуктивний рівень:

1. Зверніться до творчої спадщини відомих педагогів (Я.Коменського, А.Дістервега, М.Пирогова та ін.) та занотуйте їхні міркування про значення педагогіки.
2. Занотуйте вислови видатних педагогів (В.Беспалько, П.Блонського, П.Каптерева, К.Ушинського) про педагогіку як мистецтво, науку чи технологію.
3. Випишіть основні думки видатних педагогів, мислителів, філософів про значення педагогіки у формуванні особистості.
4. Випишіть цитати зі статті К.Ушинського «Про користь педагогічної літератури» про роль педагогічної науки в успішності педагогічної

діяльності.

5. Користуючись предметними покажчиками до видань творів А.Макаренка та В.Сухомлинського, випишіть декілька тверджень про роль опанування педагогічною теорією у подальшій педагогічній практиці учителя.
6. Складіть добірку цитат із наукових чи художніх текстів, а також прислів'я та приказки про учителя, його роль у житті кожної людини.
7. Ознайомтесь із творами М.Стельмаховича. Занотуйте декілька прикладів, які засвідчують педагогічну мудрість українського народу.
8. Занотуйте 2-3 українські народні звичаї або обряди. Проаналізуйте їх з точки зору їх педагогічної доцільності. Відповідь обґрунтуйте.
9. Ознайомтесь з концептуальними положеннями книги «Основи національного виховання» за заг. ред. В.Г.Кузя, Ю.Д.Руденка, З.О.Сергійчука; «Українська культура» Івана Огієнка та «Український народ у своїх легендах, релігійних поглядах та віруваннях» Георгія Булашева. Законспектуйте основні ідеї виховання на основі вивчення та збереження української національної культури, звичаїв та обрядів.
10. Проаналізуйте зміст конспекту лекції. Відтворіть схематичну модель логічної структури педагогічної науки, до якої входять: об'єкт, предмет, мета, завдання, закономірності, теорії, категорії, поняття і т.д.
11. Проаналізуйте програму початкової школи з позицій вимог Державної програми «Освіта. Україна ХХІ століття».

Частково-пошуковий:

1. Складіть 10 бібліографічних карток літературних джерел з означеної теми. Доповніть їх власними анотаціями.
2. Проаналізуйте основні форми народознавчої роботи, які пов'язані з вивченням історії рідного краю.
3. Визначте форми і методи вивчення обрядовості у школах України. Охарактеризуйте засоби народознавчої діяльності сучасної школи.

4. Підготуйте реферати, доповіді на теми:

- 1) «Що таке педагогіка: наука чи мистецтво?»;
- 2) «Вплив народного календаря на формування в учнів наукової картини світу»;
- 3) «Функції педагогічної науки»;
- 4) «Зв'язок педагогіки з іншими науками»;
- 5) «Педагогіка народознавства та її основні завдання»;
- 6) «Педагогіка та її значення у системі сучасного людинознавства»;
- 7) «Школа та її місце у процесі підготовки високоосвіченої особистості як основна вимога часу та суспільства»;
- 8) «Тенденції і перспективи розвитку сучасної педагогічної науки»;
- 9) «Педагогіка як системна наука. Провідні галузі педагогіки».

Творчий рівень:

1. Співвідношення основних категорій педагогіки (досвід побудови наочного посібника, опорної схеми, кросворду).
2. На основі власних спостережень підготуйте виступ на тему:
 - 1) «Що дає педагогічна наука сучасному учителю»;
 - 2) «Зміст поняття «освічена» та «вихована» особистість сьогодні та у минулому»;
 - 3) «Основні методи дослідження видатних педагогів-новаторів»;
 - 4) «Українські народні традиції та їх значення у процесі виховання молодших школярів» (на основі вивчення традицій, які збереглися у школі та сім'ях учнів);
 - 5) «Педагогіка як самостійна наука» та ін.
3. Дослідіть власне генеалогічне дерево сім'ї. На цій основі складіть розповідь про родовід.
4. Дослідіть, які приказки, казки, пісні та інший матеріал народної творчості користується популярністю у сучасних сім'ях. Складіть

невеликий збірник найбільш відомих із них.

5. Розробіть сценарій і проведіть змагання серед хлопчиків початкових класів на краще володіння прийомами козацьких ігор.
6. Структура системи педагогічних наук (досвід побудови наочного посібника, опорної схеми, кросворду).

Картка самостійної роботи А

№	Завдання
1	Простежте розвиток та диференціацію педагогіки як науки про виховання. Проаналізуйте зміст педагогіки у різних галузях: Народна педагогіка, її складові: а)
2	Педагогіка як відображення філософських та педагогічних ідей і концепцій: а)
3	Визначте понятійний апарат педагогіки як науки: а)

Картка самостійної роботи Б

№	Завдання
1	Визначте поняття традицій, звичаїв, обрядів. Проаналізуйте їх спільні та відмінні ознаки
2	Перелічіть основні зимові звичаї та обряди українського народу: а) ...
3	Відомі весняні свята: а) ...
4	Літні та осінні урочистості: а)
5	Прогностичні функції народного календаря: а)...

Картка самостійної роботи В

№	Завдання
1	Довідайтесь, що знають молодші школярі про релігійні погляди, вірування та легенди українського народу: а) ...
2	Розкрийте моральний зміст і значення надприродних істот в житті українського народу (на основі ознайомлення із книгою Г.Булашева «Український народ у своїх легендах, релігійних поглядах та віруваннях»): а) ...

Картка самостійної роботи Г

№	Завдання
1	Визначте поняття української козацької системи виховання та її складових: а) ...
2	Дайте характеристику змісту виховання: <ul style="list-style-type: none">- дошкільне родинне виховання;- родинно-шкільне виховання;- вища освіта;- військове, трудове, фізичне, психофізичне, моральне, естетичне, національно-патріотичне
3	Розкрийте сутність законів кодексу лицарської честі та лицарської звитяги козацтва:

	a)...
--	-------

Картка самостійної роботи Д

№	Завдання
1	Дайте визначення суті та особливостей національного виховання: а) ...
2	Сформулюйте поняття «національна система виховання»: а)
3	Вкажіть основні компоненти духовності українського народу: а) ...
4	Українська етнопедагогіка та її складові: а) ...
5	Перелічіть засоби національного виховання: а) ...

Картка самостійної роботи Ж

Дайте коротке визначення основних понять (категорій) педагогіки:

	<i>Виховання</i>	<i>Самовиховання</i>
1. Загальні риси 2. Відмінності 3. Визначення		
	<i>Освіта</i>	<i>Самоосвіта</i>
1. Загальні риси 2. Відмінності 3. Визначення		
	<i>Формування</i>	<i>Розвиток</i>
1. Загальні риси 2. Відмінності 3. Визначення		
	<i>Навчання</i>	<i>Учіння</i>
1. Загальні риси 2. Відмінності 3. Визначення		
	<i>Педагогічна діяльність</i>	<i>Педагогічний досвід</i>

1. Загальні риси		
2. Відмінності		
3. Визначення		

Педагогічне завдання 1

За останні роки спостерігаємо тенденцію до зближення педагогіки з новими галузями людських знань як-от: кібернетикою, інформатикою та ін. Проаналізуйте та обґрунтуйте відповідь на запитання: Чи існує небезпека зміни предмета, змісту і основних проблем педагогіки як науки у зв'язку із використанням новітніх досягнень?

Педагогічне завдання 2

У процесі педагогічної практики з'явилося багато нових галузей педагогіки, які поступово набули статусу самостійних дисциплін (загальна педагогіка, вікова педагогіка, методики викладання тощо). Чи існує самостійний предмет дослідження у вище означених галузях педагогічних знань? Доведіть, що педагогіка є наукою і науковою системою. Власну позицію аргументуйте.

Педагогічне завдання 3

Як засвідчують літературні джерела, видатні педагоги особливе місце приділяли викладанню рідною мовою. Як відомо, кожен народ має свої культурно-історичні традиції, на яких повинна будуватися національна школа.

1. Сформулюйте ці культурно-освітні традиції.
2. Яке місце посідає в них рідна мова?

Педагогічна задача 4

Як відомо, український народ свято дотримується низки обрядів та традиційних свят. До них відносимо Різдво, Великдень, свято на Івана Купала тощо. Проаналізуйте, яких основних звичаїв дотримуються люди, готуючись до кожного із свят? Пригадайте, які традиції шанує Ваша родина?

Педагогічна задача 5

Відомо, що в системі козацького виховання особливе місце належало вихованню фізичної і психологічної культури особистості:

а) яким основним видам фізичної підготовки надавалась перевага залежно від віку дитини?

б) назвіть традиційні народні ігри молоді;

в) розкрийте прийоми самозахисту і самовдосконалення козаків;

г) назвіть основні вимоги до молоді, яку обирали для проживання у Запорізькій Січі?

д) перелічіть основні види ремесел, які намагались опанувати козаки-лицарі.

Педагогічна задача 6

Як засвідчують архівні джерела, система козацького виховання потребує особливих умов для упровадження її в сучасний освітній заклад. Обґрунтуйте власну відповідь про те, чи доцільно запроваджувати у сучасній школі козацьку педагогіку.

Завдання для контролю та самоконтролю

Тест для контролю 1

1. Що таке предмет і об'єкт педагогіки?
2. У чому ви вбачаєте взаємозв'язок між навчанням, вихованням і освітою?
3. Розкрийте значимість педагогічної науки у соціально-економічному розвитку суспільства.
4. Охарактеризуйте структуру педагогічних наук.

Тест для контролю 2

1. З якими науками пов'язана педагогіка. У чому спостерігаємо зв'язок педагогіки з психологією?
2. Назвіть основні джерела розвитку педагогіки.
3. Назвіть основні напрями розвитку корекційної педагогіки.
4. Педагогіка – наука чи мистецтво? Відповідь обґрунтуйте.

Тест для контролю 3

1. Зобразіть схематично сутність поняття «виховання»

	<i>у вузькому значенні</i>	<i>у широкому значенні</i>
соціальне значення		
педагогічне значення		

- Педагогіка вивчає закономірності розвитку особистості та визначає програму цього розвитку. Відповідь обґрунтуйте.
- Перелічіть основні завдання педагогіки.
- Що таке галузеві педагогіки? Зобразіть схематично сфери, які охоплює педагогіка.

Тест для контролю 4

1. Назвіть групу, в яку включені основні категорії педагогіки:

- клас, учитель, виховання;
- розвиток, учні, знання;
- освіта, програма, уміння;
- колектив, посібник, здібності;
- правильної відповіді немає.

- Дайте визначення соціальної педагогіки. Перелічіть основні напрями її розвитку.
- Зобразіть схематично основні складові вікової педагогіки. Визначте їх основні завдання.
- Визначте провідні напрями педагогічної науки, які відіграли важливу роль у становленні сучасної педагогіки.

Тест для контролю 5

Із запропонованих відповідей оберіть правильну:

1. Педагогіка вивчає закономірності розвитку особистості і визначає шляхи її виховання;
2. Педагогіка – галузь гуманітарних знань, наука про виховання, освіту і навчання, що розвивається відповідно до потреб суспільства та вимог часу;
3. Педагогіка вивчає питання навчання і освіти підростаючого покоління у конкретну історичну епоху;
4. Педагогіка – мистецтво впливу педагога на вихованця з метою формування його особистості.

Тест для контролю 6

Із запропонованих відповідей оберіть правильну. Доведіть помилковість інших, що, на вашу думку, недостатньо розкривають зміст категорій педагогіки:

1. Навчання – передача знань від вчителя до учня з метою їх підготовки до самостійного життя.
2. Навчання – процес діяльності вчителя, спрямований на передачу знань, умінь і навичок учням, їх підготовку до самостійного життя.
3. Навчання – організація самостійної навчальної діяльності учнів з метою оволодіння новими знаннями, вміннями та навичками.
4. Навчання – процес діяльності учителя і вихованців, спрямований на свідоме і міцне оволодіння системою знань, умінь і навичок; процес, під час якого здійснюється розвиток розумових здібностей і пізнавальних інтересів, оволодіння методами пізнавальної діяльності, формується науковий світогляд.

Тест для контролю 7

1. Визначте, до якої групи включені науки, що складають систему педагогічних наук:
 - а) загальна педагогіка, історія педагогіки, філософія, школознавство, етика, логопедія;
 - б) педагогіка школи, порівняльна педагогіка, історіографія, тифлопедагогіка, психологія;
 - в) сурдопедагогіка, література, дошкільна педагогіка, естетика;
 - г) правильної відповіді немає.
2. Назвіть об'єкт та предмет педагогіки.
3. Визначте філософські основи сучасної педагогіки, її гуманістичні ідеї та концепції.
4. Відобразіть у таблиці мету та основні завдання напрямів соціальної педагогіки:

<i>№</i>	<i>напря́м</i>	<i>суть, основні завдання даного напрямку</i>
1	Агогіка	
2	Андрагогіка	
3	Віктимологія	
4	Герогіка	

Тест для контролю 8

1. Охарактеризуйте принципи народознавства:
 - принцип природо відповідності виховання...
 - принцип народності виховання...
 - принцип народознавчого підходу...
 - принцип особистісного підходу...
2. Назвіть провідні поняття педагогіки народознавства:
 - а)

...

3. Дайте визначення поняття «педагогіка народознавства».
4. Чи відображає нижче означений термін «масштаб» науки про виховання?
Педагогіка – наука про дитинознавство, навчання і виховання дітей.
Відповідь обґрунтуйте.

Тест для контролю 9

1. Доведіть значення народознавчих цінностей у вихованні молодших школярів у сучасній школі:

- національна самосвідомість
- патріотизм
- народна дитяча творчість
- науковий світогляд
- емоційна культура
- товариськість, взаємоповага до інших народів
- склад психіки

2. Перелічіть основні засоби народознавчої роботи сучасного педагога.
3. Дайте визначення понять:
 - родинна педагогіка –
 - народна дидактика –
 - педагогічна деонтологія –
4. Перелічіть основні компоненти духовності українського народу та проаналізуйте їх суть:
 - національна психологія;
 - національний характер;
 - національне мислення;
 - національний світогляд.

Тест для контролю 10

1. Виокремте найбільш влучне з нижче наведених визначень «козацької педагогіки»:
 - а) козацька педагогіка – спосіб життя вільнолюбних українських козаків;
 - б) козацька педагогіка – історично сформована система духовних багатств лицарів-козаків, які є проявом національної душі, характеру, світогляду та ідеології українського народу;
 - в) козацька педагогіка – частина народної педагогіки, яка мала на меті формування у підростаючого покоління мужності, відваги та синівської вірності рідній Вітчизні.
2. Розкрийте зміст понять: професійна педагогіка, світська педагогіка, духовна педагогіка, педагогіка народознавства.
3. Перелічіть відомих педагогів минулого, спадщина яких широко використовується у сучасній педагогіці.
4. Назвіть спільні та відмінні риси основних категорій педагогіки: формування та розвитку.

2. ФІЛОСОФСЬКІ ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ

- Поняття "методологія педагогічної науки"
- Філософська система гуманізму в освіті
- Ціннісний підхід до вивчення педагогічних явищ.
- Педагогічні цінності
- Загально- і конкретно-наукова методологія педагогіки

Навчальні цілі:

Знати - суть поняття «методологія педагогічної науки», «філософія гуманізму», «цінності»; основні мету і завдання підходів до вивчення педагогічних явищ

Уміти - виокремлювати основні педагогічні поняття під час опрацювання педагогічної літератури

Опорні поняття: методологія педагогічної науки, філософські концепції, гуманізм, цінності, загальнонаукова методологія педагогіки, конкретно-наукова методологія педагогіки

Літопис цікавих думок

Не можна жити, не осмислюючи життя духовно. Без філософії (своєї, особистої, життєвої) може бути нігілізм, цинізм, самовбивство, але не життя. Філософія є у кожного.

Потрібно ростити її в собі, тому що вона підтримує життя в нас

Л.Виготський

Цілі освіти - культурні цінності, до яких у процесі освіти повинна бути прилучена людина

С.Гессен

Освіта не що інше, як культура індивіда

С. Гессен

Національне виховання в Українській державі має бути спрямоване на формування в молоді та дітей світоглядної свідомості, ідей, поглядів; переконань, ідеалів, традицій, звичаїв, інших соціально значущих надбань вітчизняної і світової духовної культури

Державна національна програма "Освіта. Україна ХХІ століття"

Ідея, якій служить учитель, полягає в насадженні моральності в роді людському. Їй віддається він усією душею, вона володіє ним неподільно. Вона не засіла йому в голову як надуманий принцип, але перейшла в його плоть і кров. Не він нею володіє, а вона ним

А.Дістервег

Він - учитель за покликанням; його не можна уявити собі ніким іншим як учителем. Викладання стало його життям, його поживою; воно нероздільно зв'язане з ним. І не дивно, що вчительська справа стає у нього вільним мистецтвом, і він на всіх своїх учнів накладає печать свого духу! Як він знаходить своє щастя в навчанні, так можна вважати щасливими тих, хто в нього вчиться.

А.Дістервег

Не ухиляйтеся від вивчення психології (цього духовного природознавства) і антропології взагалі (цього світоча педагогіки) і від дослідження основних принципів загальнолюдського розвитку!..

А.Дістервег

Якщо вчитель не знає духовної і фізичної природи людини, не знає законів її природного розвитку, як може він навчати, викладати і виховувати відповідно до природи?..

А.Дістервег

Ви для дитини, а не вона для вас; ви повинні пристосовуватись до її природи, духовного стану...

М.Добролюбов

Мій учитель завжди дивився нам, своїм учням, у очі щирим, дружнім, як мені здається сьогодні, дитячим відвертим поглядом. В його погляді я ніскілечки не відчував зверхності, учитель в чомусь був рівним зі мною, малим, і цим самим "чимось" підносився в моїх очах до такого рівня, що перетворився для мене у недосяжний ідеал...

Прокидаючись ранком, я вже посміхався назустріч наступному дневі. Я забувався інколи поспідати - швидше, швидше до школи. В мене попереду найпрекрасніші години - зустріч з моїм учителем...

Ю.Збанацький

Сократа вихваляли за те, що, маючи можливість займати громадську посаду і бути корисним своїй батьківщині, він вважав за краще служити вихованню юнацтва, заявляючи, що більш корисний державі той, хто зробить багатьох здатними управляти державою, ніж той, хто управляв нею сам

Я.Коменський

Учителями повинні бути люди чесні, діяльні і працьовиті; не тільки для годиться, а й насправді вони повинні бути живими взірцями чеснот, що їх вони мають прищепити іншим (ніщо удаване не може бути тривалим)...

Я.Коменський

...Перше, незаперечне право дитини - висловлювати свої думки, активно брати участь у наших міркуваннях про неї...Коли ми доростемо до її поваги і довіри, коли вона повірить нам і сама скаже, в чому її право, загадок і помилок стане менше...

Я.Корчак

Від правильного виховання дітей залежить благоустрій усього народу...

Дж. Локк

Виховання дітей потребує найсерйознішого тону, найпростішого і щирого. В цих трьох якостях повинна полягати найвища правда вашого життя...

А.Макаренко

...Саме школа повинна допомогти дитині заглянути в себе і визначити набір цінностей, які узгоджуються з її неповторною людською сутністю

А.Маслоу

Учитель!..Його образ живе в серці поряд з найдорожчими нам образами матері й батька, а іноді в цьому серці займає перше місце.

С.Михалков

Вся елементарна моральна освіта має три основи: виробити за допомогою чистих почуттів добрий моральний стан; вправлятися у моральності на справедливих і добрих справах, долаючи себе і докладаючи зусиль; і нарешті, сформувати моральні погляди через міркування і зіставлення правових і моральних умов, в яких дитина перебуває в силу свого походження і оточуючого середовища.

І.Песталоцці

Живе лиш той, хто не живе для себе,

Хто для інших виборює життя...

В.Симоненко

Коли одна людина безмежно довіряє іншій, вона якоюсь мірою стає беззахисною. Досвідчений педагог ніколи не забуває про цю істину. Довір'я дитини до хорошого педагога саме і є безмежним. Переступивши поріг школи, ставши вашим вихованцем, вона безмежно вірить вам, кожне ваше слово для неї - свята істина; ваша поведінка для неї - жива мудрість і зразок моральності.

Дитяче довір'я до вчителя - це крапля чистої води на квітці троянди: треба так зрізати квітку, щоб не струсити краплю.

В.Сухомлинський

...Нерозуміння дитячої беззахисності, невміння відчувати її серцем - одна з причин жалюгідного становища вчителя, який кінець-кінцем втрачає владу над дитиною - адже Людину, мов пташку, в клітці не втримаєш...

В.Сухомлинський

Що найголовніше було в моєму житті? Без роздумів відповідаю - любов до дітей!..

В.Сухомлинський

Життя переконує, що найголовніше в цій дуже тонкій сфері виховання - глибоке розуміння, відчуження серцем дитячого світу - відчуження дитинства. Творячи, виховуючи шкільний колектив, ми, як мореплавець компасом, повинні керуватися тією істиною, що маємо справу з дитиною...

...Щоб мати доступ у дивний палац, ім'я якому дитинство, ми повинні перевтілюватися, ставати в якійсь мірі дитиною. Тільки за цієї умови нам буде доступна мудра влада над дитиною. Тільки за цієї умови діти дивитимуться на нас як істоти, що випадково потрапили в їхній палац, як на сторожів, яким все одно, що робиться в дивному палаці - дитинстві

В.Сухомлинський

Якщо вчитель має тільки любов до справи, він буде добрим учителем. Якщо вчитель відчуває тільки любов до учня, як батько, мати, він буде кращим за того вчителя, який прочитав усі книжки, але не відчуває любові ні до справи, ні до учня. Якщо вчитель поєднує в собі любов до справи і до учнів, він - досконалий вчитель.

Л.Толстой

Педагогіка - не наука, а мистецтво, - найобширніше, складне, найвище й найнеобхідніше з усіх мистецтв. Мистецтво виховання спирається на науку. Як мистецтво складне й обширне, воно спирається на безліч обширних і складних наук; як мистецтво, воно, крім знань, вимагає здібності й нахилу, і як мистецтво ж, воно прагне до ідеалу, якого вічно намагаються досягти і який цілком ніколи

недосяжний: до ідеалу довершеної людини. Сприяти розвиткові мистецтва виховання можна тільки взагалі поширенням серед вихователів тих найрізноманітніших антропологічних знань, на яких воно ґрунтується...

К. Ушинський

Вихователю повинен прагнути пізнати людину такою, якою вона є в дійсності, з усіма її слабкостями і в усій її величі, з усіма її буденними, дрібними потребами і з усіма її великими духовними вимогами...Тоді тільки буде він спроможний черпати в самій природі людини засоби виховного впливу, а засоби ці величезні!

К. Ушинський

...Вічно не старіюча дитячість душі є найглибшою основою істинного самовиховання людини й виховання дітей...Як самовиховання людини, так і виховання дитини - не зовнішня поліровка, а істинне, що проймає всю душу, виховання - ґрунтуються на цій цілісності, цілковитій прозорості і беззавітній щирості душі...Але щирість викликається тільки щирістю; ось чому не тільки у вихованця, але й у вихователя цілковита щирість душі є єдиною міцною запорукою справжнього, або примарного успіху виховання...

К. Ушинський

...Треба було довгих літ систематичної та терпеливої праці з боку вчителя та ретельного зусилля з боку ученика, щоб мов із зернятка виплекати гарну рослину - чесну одвертість та правдивість характеру...

І. Франко

Сьогодні як ніколи гостро стоїть завдання осмислення і пізнання буття, створення нової філософії освіти, розкритої до таємниць життя людини, її прагнень, можливостей і досягнень. на цій основі повинна формуватись нова педагогіка - педагогіка вільної особистості

В. Шадриков

Репродуктивний рівень:

1. Занотуйте міркування видатних педагогів про зв'язок педагогіки із філософією.

2. Зверніться до педагогічної спадщини Я.Коменського, Й.Песталоцці, А.Дістервега та ін. і випишіть їхні думки про людину і суспільство, формування наукового світогляду і виховання.

3. Занотуйте цитати відомих філософів минулого про вплив суспільства на формування особистості; загальнолюдські цінності та норми моралі; про роль педагогіки у вихованні високоморальної культурної особистості.

4. Перечитайте конспект лекцій і виокремте у ньому головні ідеї теми. На основі вивченого матеріалу доведіть взаємозв'язок педагогіки і філософії.

5. Ознайомтесь з Концепцією національного виховання та Державною національною програмою «Освіта. Україна ХХІ століття». Визначте в тексті документів принципи організації навчально-виховного процесу у сучасній школі. Виокремте основні вимоги до виховання підростаючого покоління.

6. На основі творів М.Стельмаховича («Українська народна педагогіка») зробіть аналіз (перелік) цінностей українського народу у минулому. Порівняйте їх з існуючими сьогодні загальнолюдськими цінностями. Укажіть їх позитивні та негативні сторони.

7. Ознайомтесь з методикою роботи відомих педагогів-новаторів (Ш.Амонашвілі «Как живете, дети?»). Виокремте основні критерії оцінювання ефективності виховання молодших школярів з точки зору дотримання норм моралі, етики та ін. Проаналізуйте, на які принципи спирається відомий педагог-новатор, проводячи урок. Поєднайте власні дослідження із темою.

8. За матеріалами періодичної педагогічної преси («Початкова школа», «Директор школи», «Нива знань», «Розкажіть онуку» тощо) охарактеризуйте філософську систему гуманізму в освіті на сучасному етапі.

9. Вивчіть концепцію загальної середньої освіти як базової в єдиній системі неперервного навчання з погляду взаємозв'язку принципів навчання, політики в

галузі освіти, а також закономірностей, які діють у процесі навчання.

Частково-пошуковий рівень:

1. Складіть 7-10 бібліографічних карточок по літературі даної теми.
2. Проаналізуйте передачі телебачення та радіо з метою визначення у них педагогічних думок про гуманізм в освіті.
3. Підготуйте доповіді та реферати на теми:
 - 1) «Методологія педагогіки, її структура та суть»;
 - 2) «Гуманізм та його прояви у навчально-виховному процесі сучасного освітнього закладу»;
 - 3) «Передовий педагогічний досвід про ідеї гуманізму в освіті»;
 - 4) «Педагогічні цінності, їх суть»;
 - 5) «Характеристика підходів до вивчення педагогічних явищ»;
 - 6) «Мета і завдання конкретно-наукової методології педагогіки»;
 - 7) «Історія виникнення філософських напрямків у педагогіці. Основоположники»;
 - 8) «Що спільного та відмінного у поняттях "культура" та "методологічна культура?»;
 - 9) «Основні критерії оцінки сформованості методологічної культури учителя».

Творчий рівень:

1. Складіть опорні схеми на теми:
 - а) «Філософські теорії у педагогіці»;
 - б) «Педагогічні цінності».
2. Складіть кросворд на тему «Філософські основи педагогіки».
3. Проведіть бесіду з учнями початкових класів шкіл міста. Підготуйте творчий звіт про:
 - а) найбільш значимі інститути соціального виховання;

б) сутність культурологічного підходу до виховання у сучасній школі.

4. Вивчіть досвід організації виховання в загальноосвітньому навчальному закладі. Викладіть свою позицію в невеликому виступі, присвяченому проблемі розвитку гуманістичної системи освіти.

5. Підготуйте доповідь на теми: «Чи сумісні поняття обов'язку, відповідальності, дисципліни і гуманізація навчально-виховного процесу»; «Чи потрібна нам гуманізація освіти?»; «Чи може особистість бути розвинутою всебічно?»

Картка самостійної роботи А

Уявіть, що вам необхідно розробити одну з тем курсу «Світова культура», присвячену формуванню культури учнів, їхньому ставленню до навколишнього середовища, розвитку моральних взаємин. Які приклади суспільних цінностей ви використаєте:

1	Життєве (природне) середовище, його багатство: а) ...
2	Народна творчість та цінності національної структури: а) Матеріальне виробництво: а)..
4	Духовна культура суспільства: а)...
5	Культура взаємин: а)...
6	Культура дозвілля: а)...
7	Культура особистості:

	a)...
--	-------

Картка самостійної роботи Б

1	Перелічіть та охарактеризуйте складові методології педагогіки: а) дисциплінарна б)...
2	Перелічіть основні ідеї гуманізму: а) людина - найвища цінність на землі б)...
3	Охарактеризуйте аксіологічний підхід.

Картка самостійної роботи В

1	Перелічіть та відобразіть у таблиці підходи до конкретно-наукової методології: а) особистісний б) діяльнісний в) ...
2	Охарактеризуйте системний підхід.
3	Пріоритетність загальнолюдських духовних цінностей над політичними та класовими інтересами.

Картка самостійної роботи Г

1	Дайте чітке визначення поняття «методологія педагогіки».
2	Зобразіть схематично (або у табл.) методологію педагогіки як багаторівневу систему: а) філософська методологія

	б)...
3	Охарактеризуйте суть і завдання сучасної загальнонаукової методології педагогіки

Педагогічне завдання 1

Використовуючи джерела народної педагогіки (народні легенди, прислів'я, приказки, казки, національні звичаї та традиції), випишіть міркування народу про значення моралі в розвитку суспільства.

Проаналізуйте вплив учителя на становлення особистості.

Продемонструйте органічний зв'язок освіти з національною історією та відродженням національної культури.

Педагогічне завдання 2

Ознайомтесь із діяльністю В.Сухомлинського у Павлівській середній школі (на основі творів). Які саме ідеї демократизації і гуманізації освіти, закладені в концепції народної освіти, втілено на уроках видатного педагога.

Проаналізуйте. Відповідь обґрунтуйте.

Педагогічне завдання 3

Ознайомтесь із матеріалами педагогічної періодичної преси, а саме: Концепцією виховання підростаючих поколінь суверенної України (автор Киричук О.В.):

1. На які основні цінності слід звернути увагу педагогу у процесі виховання?
2. Які характерні особливості національного виховання?
3. Мета освіти та принципи, на яких вона базується. Сумісність принципів освіти із змістом соціального замовлення системи освіти.

Педагогічне завдання 4

1. Обґрунтуйте і розмежуйте традиційні і сучасні цінності у педагогіці.
2. Розмежуйте поняття та поясніть їхній зміст:
 - методологія -
 - методологія педагогіки -
 - культура -
 - культурологічний підхід -
 - особистість -
 - особистісний підхід
3. Розкрийте основні ідеї філософії гуманізму.

Тест для контролю 1

1. Освіта в державі - самостійно функціонуюча система, яка має власні цілі та завдання. Порівняйте, чи завжди і які саме замовлення суспільства здатна реалізувати сучасна освітня галузь.
2. В чому полягає сутність і завдання методології педагогіки?
3. Як можна використати узагальнюючі дані з вивчення учнів початкових класів для планування виховної роботи з ними з урахуванням загальнолюдських цінностей.
4. В чому сутність аксіологічного підходу?

Тест для контролю 2

1. Розмежуйте основні педагогічні поняття:
 - а) методологія, дидактика, тифлопедагогіка;
 - б) аксіологічний підхід, цінності, здібності;
 - в) конкретно-наукова методологія, цінності, гуманізм;
 - г) правильної відповіді немає
2. Розкрийте значимість ідей гуманізму у системі освіти.

3. У чому ви вбачаєте зв'язок навчання і виховання із філософією?
4. Розкрийте значимість педагогіки у духовному розвитку суспільства.

Тест для контролю 3

1. Батьки першокласників заповнили на пропозицію учителя анкету:

- як Ви вважаєте, чи правильно Ви виховуєте власну дитину?
- що Вам заважає її правильно виховувати?
- які моральні норми намагається дотримуватися Ваша родина?
- які риси характеру Ви хотіли б сформувати у дитини?
- чи є у Вашого першокласника брат чи сестра?

Які завдання може вирішити вчитель за допомогою вище означеної анкети? Як доцільно використати здобуту інформацію у подальшому навчально-виховному процесі школи?

2. Виділіть основні структурні компоненти методології педагогіки (назвіть цифру, до якої слід віднести обрану вами групу); розкрийте сутність окремих із них:

1. Освіта, навчання, формування, виховання, розвиток
2. Родинна педагогіка, педагогічна деонтологія, педагогіка народного календаря, козацька педагогіка
3. Філософська методологія, конкретно-наукова, дисциплінарна методологія, опора на загальнонаукові принципи
4. Вікова педагогіка, професійна педагогіка, соціальна педагогіка, історія педагогіки

Тест для контролю 4

1. Назвіть фактори формування і розвитку загальнолюдських цінностей. Дайте їх визначення.

2. Визначте основні функції педагогіки та її зв'язок із філософією.
3. Перелічіть основні положення, на яких ґрунтується мета діяльності сучасної школи. Охарактеризуйте кожне із них.
4. Вкажіть основні ідеї гуманізму.

Тест для контролю 5

1. Розробіть короткий сценарій "круглого столу" на тему "Цінності та їх роль у житті людини".
2. Перелічіть основні умови, що слугують заниженню або завищенню ролі тих чи інших цінностей у житті особистості.
3. Що необхідно для правильної організації життя людини? На що слід звернути учителю увагу у процесі виховання молодших школярів?
4. У чому полягає антропологічний підхід до вивчення педагогічних явищ?

Тест для контролю 6

1. Охарактеризуйте національний підхід до вивчення педагогічних явищ.
2. Що таке гуманізм? Простежте історію виникнення даного поняття. Відповідь обґрунтуйте.
3. Що має на меті методологія міждисциплінарних досліджень? Поясніть її суть.
4. Охарактеризуйте системи взаємозв'язку школи із соціальним середовищем:
 - а) суспільно-політична;
 - б) виробничо-економічна;
 - в) соціально-побутова;
 - г) культурна;
 - д) природно-екологічна

Тест для контролю 7

Що є методологічною основою сучасної педагогіки? Оберіть найбільш повну відповідь:

1. Вчення класиків педагогіки, загальні закони філософії, закони логіки.
2. Теорія пізнання, постанови Верховної Ради України і уряду з питань навчання і виховання, вчення класиків педагогіки.
3. Сучасні психолого-педагогічні дослідження.
4. Закони філософії, логіки, теорії пізнання; вчення класиків педагогіки, сучасні дослідження психологів та педагогів; постанови Верховної Ради України і уряду з питань освіти.

Тест для контролю 8

1. На основі ознайомлення з підручниками та посібниками з педагогіки, рекомендованими літературними джерелами поясніть сутність культурологічного підходу до виховання.
2. Що називаємо методологією?
3. У чому полягає відмінність між особистісним і діяльнісним підходами?
4. Розкрийте сутність національного підходу.

Тест для контролю 9

1. Перелічіть основні ідеї гуманізму. Проаналізуйте, які із них мають місце у сучасній школі, а які ні? Чому? Відповідь обґрунтуйте.
2. У чому полягає зв'язок педагогіки з філософією? Як саме це позначається на практичній діяльності учителя?
3. Що ми відносимо до педагогічних цінностей?
4. На основі власних спостережень за учнями початкової школи проаналізуйте суть діалогічного підходу.

Тест для контролю 10

1. Прочитайте літопис та обґрунтуйте відповідь:
 - а) «Нова школа - од початкової до вищої - повинна бути прийнята національно свідомим натхненням..» (С.Русова)
 - б) «Немає краю без звичаю»(народна мудрість)
 - в) «Звичай - то другий закон» (народна мудрість)
2. Розкрийте складність культурологічного підходу до педагогічних явищ. У чому вони проявляються?
3. Перелічіть основні підходи педагогіки та визначте основні проблеми та завдання, на вирішення яких вони вказують.
4. Відшукайте та логічний зв'язок:
 - людина - суспільство - цінності
 - педагогіка - національність - мораль
 - освіта - суспільство - культура

3. СИСТЕМА ОСВІТИ В УКРАЇНІ

- Система і структура освіти в Україні
- Завдання системи освіти
- Принципи побудови освіти в Україні
- Основні пріоритети сучасної освіти

Навчальні цілі:

Знати - основні принципи освіти, структурні компоненти системи освіти

Уміти - орієнтуватися в закладах освіти і завданнях, які стоять перед ними.

Опорні поняття: система освіти, принципи освіти, дошкільна освіта і виховання, загальна середня освіта, професійно-технічна освіта, вища освіта, позашкільна освіта і виховання

Літопис цікавих думок

Дитина - явище у нашому житті, а не випадковість

Ш.Амонашвілі

Життя показує, що професія вчителя споріднена з професією художника. І вчителів, і митців як ознака професії притаманні особливо природне обдарування, невідривність від життя країни, свого народу, гостра і неупереджена спостережливість, психологічна чуйність...

С.Герасимов

Учитель повинен, нарешті, постійно прагнути удосконалювати свої дидактичні знання і навички.

Суть освіти значно більшою мірою полягає у всезагальності й універсальності поглядів, ніж у кількості знань.

Нехай тому кожен постійно вивчає, крім навчальних посібників з різних галузей викладання, також твори, присвячені аналізу і викладу загально педагогічних, дидактичних і методичних питань

А.Дістервег

Школа повинна розвиватись у зв'язку з життям, відповідати на його запитання і допомагати суспільству досягти покращення в його устрої, житті і діяльності

І.Козлов

Освіта має бути істинною, повною, зрозумілою і міцною...

...Освіта стане зрозумілою, а тому міцною й ґрунтовною, якщо все те, що викладається і вивчається, буде не темним і заплутаним, а світлим, роздільним, розчленованим, ніби пальці руки

Я.Коменський

Якщо ми хочемо мати громадян, здатних конструктивно існувати у калейдоскопі мінливого світу, ми повинні звільнити наших дітей, дозволити їм стати самостійними учнями...Такий тип учня розвивається краще всього у відносинах із людьми, які сприяють зростанню

К.Роджерс

Діяльна школа - школа життєва; вона не тільки задовольняє всі потреби самої дитини. вона йде назустріч загальному життю тієї чи іншої місцевості

С.Русова

Національне виховання забезпечує кожній нації найширшу демократизацію освіти, коли його творчі сили не будуть покалічені, а навпаки, дадуть нові оригінальні, самобутні скарби задля вселюдського поступу: воно через пошану до свого народу виховує в дітях пошану до інших народів...

С.Русова

Кожен повинен пізнати свій народ і в народі пізнати себе

Г.Сковорода

І виховання, і освіта неподільні. Не можна виховувати, не передаючи знання:
будь-яке знання діє виховуючи

Л.Толстой

Ставши одним із елементів державного і народного життя, громадське виховання пішло в кожного народу особливим шляхом і тепер кожен європейський народ має свою окрему характеристичну систему виховання

К.Ушинський

Потрібні розумні, освічені люди, в міру наближення людства до кращого життя кількість таких людей зростатиме, поки вони не становитимуть більшості

А.Чехов

Історія мого життя є частиною історії моєї Батьківщини...

Т.Шевченко

Репродуктивний рівень:

1. Опрацюйте Закон України "Про освіту". Занотуйте принципи освіти, основні завдання навчально-виховних закладів. Проаналізуйте стан реалізації вимог принципів освіти у педагогічній практиці.

2. Ознайомтесь з основними положеннями Державної національної програми "Освіта". Законспектуйте основні завдання щодо шляхів реформування освіти в нашій країні. Проаналізуйте принципи реалізації програми "Освіта" у сучасній загальноосвітній школі.

3. Опрацюйте Закони України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», «Про позашкільну освіту», «Про вищу освіту». Випишіть характеристику основних типів закладів освіти.

4. Ознайомтесь з працею Я.Коменського «Закони добре організованої школи». Занотуйте його міркування про управління школою, навчання і

виховання підростаючого покоління.

5. Ознайомтесь з нормативними документами, які висвітлюють роботу органів управління освітою. Законспекуйте основні завдання, які вони вирішують.

6. Із Закону України «Про освіту» выпишіть завдання позашкільних виховних закладів. Складіть доповідь про те, яку роль відіграють вони у процесі формування молодшого школяра.

7. На основі нормативних документів України про освіту підготуйте перелік основних пріоритетів сучасної освіти.

8. Перелічіть Закони України, якими визначається розвиток системи освіти в державі. Проаналізуйте їх основні положення.

Частково-пошуковий рівень:

1. На основі Законів «Про освіту», «Про загальну середню освіту», «Про позашкільну освіту» змодельуйте систему освіти в Україні.

2. Зобразіть схематично типи навчальних закладів; розкрийте їх особливості.

3. Опіраючись на власний досвід та спостереження, проаналізуйте шляхи і засоби реалізації вимог принципів функціонування системи освіти в Україні. Підготуйте повідомлення.

4. Підготуйте доповіді та реферати на теми:

1) «Основні завдання закладів загальної середньої освіти в Україні»;

2) «Принципи освіти, їх суть»;

3) «Всебічний гармонійний розвиток особистості та система освіти в Україні»;

4) «Структура системи освіти в Україні. Мета і завдання»;

5) «Система освіти в зарубіжних європейських країнах»;

6) «Стратегічні завдання реформування системи освіти в Україні»;

7) «Структура управління системою освіти в Україні».

5. Використовуючи матеріали педагогічної періодичної преси («Освіта», «Директор школи. Україна», «Школа», «Післядипломна освіта в Україні», «Початкове навчання та виховання», «Початкова школа», «Рідна школа», «Нива знань», «Шлях освіти» тощо), обґрунтуйте значення різних концепцій виховання та навчання, їхній вплив на зміст та структуру навчання у різних типах навчальних закладів України.

Творчий рівень:

1. Користуючись довідниками, статистичними даними, а також на основі проведення опитування респондентів (батьків, членів родини молодших школярів, учителів та ін.), підготуйте довідку на тему: "Особливості розвитку початкової школи ХХІ століття у моїй області (районі, селі).

2. Ознайомтесь з практичною діяльністю 2 - 3 учителів шкіл міста. Підготуйте творчий звіт про шляхи реалізації принципів освіти.

3. Ознайомтесь з шкільною документацією однієї із шкіл міста (села, району) (річним звітом, протоколами педагогічної та методичної ради школи, журналом успішності, навчальними планами, конспектами уроків, учнівськими зошитами та ін.) та проаналізуйте стан виконання основних завдань органами управління школою, керівництва ЗОШ, органів громадського самоврядування.

4. Спираючись на книги педагогів-новаторів і матеріали педагогічної преси про їхню діяльність, визначте їх внесок у розвиток системи освіти України. Викладіть свою точку зору у творчому звіті (рефераті).

5. Складіть «Літопис цікавих думок», використовуючи матеріали підручників, посібників, хрестоматій з педагогіки та історії педагогіки, які розкривають значення системи освіти, її складові та національний характер виховання.

Картка самостійної роботи А

1	На підставі вивчення особливостей кожної структурної ланки системи
---	--

	<p>освіти в Україні, обґрунтуйте роль і значення:</p> <p>а) способів одержання освіти;</p> <p>б) мети;</p> <p>в) засобів;</p> <p>г) результатів;</p> <p>д) фінансового забезпечення</p>
--	---

Картка самостійної роботи Б

1	<p>Розкрийте соціальне значення принципів реалізації Державної національної програми "Освіта. Україна ХХІ століття":</p> <ul style="list-style-type: none"> - неперервність освіти; - пріоритетність освіти; - демократизація освіти; - відкритість системи освіти; - неподільність навчання і виховання; - гуманізація освіти; - національне спрямування освіти; - багатоваріантність освіти
---	---

Картка самостійної роботи В

1	<p>Зобразіть схематично структуру освіти в Україні:</p> <p>а)...</p>
2	<p>Назвіть основні типи навчально-виховних закладів, що забезпечують загальноосвітню і професійну підготовку учнів:</p> <p>а)</p> <p>б)...</p>
3	<p>Назвіть основні типи загальноосвітньої школи:</p> <p>а)</p>
4	<p>Укажіть основну різницю між школою, гімназією, ліцеєм, коледжем</p>

5	Які типи навчальних закладів забезпечують неперервність освіти? а)...
---	--

Педагогічне завдання 1

На основі матеріалу підручників з педагогіки та хрестоматій, Державної національної програми «Освіта. Україна ХХІ століття», визначте і опишіть у хронологічному порядку мету і завдання розвитку системи освіти в Україні за період 1945-2010 років.

Педагогічне завдання 2

Розгляньте педагогічний інцидент:

Батьки учня початкових класів змінили місце проживання. У зв'язку з поганими знаннями рідної мови, учитель школи запропонувала учню більш ретельно займатись мовою тієї країни, де проживатиме родина. Відтак батьки, аргументуючи тим, що не знають, скільки доведеться там перебувати, категорично відмовилися.

Проаналізуйте: яку відповідь Ви дали б батькам молодшого школяра? Аргументуйте власну позицію, опираючись на принципи побудови системи освіти в Україні.

Педагогічне завдання 3

(імітаційна рольова гра)

Уявімо, що ваш навчальний заклад повинна відвідати іноземна делегація. Вам необхідно розподілити ролі (директора школи, заступника, учителів, членів делегації). Визначивши тему зустрічі, пов'язану із системою освіти та її реформуванням, принципами побудови, підготуйте зустріч "гостей". Подумайте, як найбільш повно і зрозуміло розкрити характер професійної підготовки у Вашому навчальному закладі.

Обґрунтуйте таку форму проведення зустрічі, яка є найбільш ефективним

засобом обміну передовим досвідом. Розкрийте основні етапи її проведення:

- дискусія;
- «круглий стіл»;
- усний журнал;
- екскурсія;
- конференція, семінар тощо.

Підведіть підсумки зустрічі та проаналізуйте її результати. На цій основі підготуйте доповідь (творчий звіт) про власні враження, недоліки та переваги даної зустрічі.

Педагогічне завдання 4

Напишіть сценарій проведення «круглого столу» на тему: «Школа майбутнього: перспективи розвитку». До уваги слід взяти те, що на засідання повинні бути присутні спеціалісти різних проблем виховання і навчання школярів у школі, учителі-новатори, наукові співробітники та працівники органів управління.

Складіть перелік основних питань, які слід розглянути на засіданні:

- а) «Національне виховання школярів»;
- б) «Розвиток різних типів навчальних закладів»;
- в) «Забезпечення високого рівня освіти і професійної підготовки учнів»;
- г) «Реалізація вимог принципів гуманізації та демократизації освітньої галузі сьогодні» та ін.

На основі власного виступу про організацію засідання "круглого столу", побудуйте дискусію у студентській групі.

Педагогічне завдання 5

Проаналізуйте «Положення про багатоступеневу освіту України». Розкрийте:

- 1) роль різних рівнів освіти;
- 2) освітньо-професійних та наукових програм;
- 3) ступенів, які їх забезпечують.

Складіть короткий виступ-доповідь на тему: «Роль і значення державного стандарту освіти».

Педагогічне завдання 6

Ознайомтесь із Концепцією національного виховання. Розкрийте соціальне значення принципів національного виховання:

- гуманізація -
- неперервність -
- послідовність, систематичність і варіативність форм та методів виховання -
- інтегративність -
- природовідповідність -
- народність -
- культуровідповідність -
- демократизація -
- диференціація та індивідуалізація та ін. -

Педагогічне завдання 7

Розкрийте на конкретних прикладах значення взаємозв'язку принципів національного виховання на кожному з етапів виховання особистості:

- виховання у сім'ї -
- виховання у дошкільних навчально-виховних закладах -
- загальноосвітній школі -
- професійно-технічних закладах -
- позашкільних закладах -
- вищих навчальних закладах
- самовиховання -

Доведіть практичне значення вимог, які визначають ефективність виховної діяльності педагога.

Педагогічне завдання 8

Перелічіть основні інститути соціалізації особистості. Проаналізуйте діяльність кожного із них у напрямку виховання особистості (на конкретних прикладах).

Тест для контролю 1

1. Дайте визначення поняття «система». Виокремте основні його ознаки.
2. Обґрунтуйте спільні та відмінні риси понять «система», «систематизація», «системність», «систематичність».
3. Продемонструйте зв'язок понять: «система», «комплекс», «структура».
4. Перелічіть основні структурні компоненти системи освіти в Україні. Схематично зобразіть їх логічне розміщення у системі освіти.

Тест для контролю 2

Назвіть мету і основні завдання навчання і виховання дітей:

Дошкільні заклади	<i>мета</i>	<i>завдання</i>
Початкова школа		
Неповна середня школа		
Гімназія		
Ліцей		
Коледж		
Вищий навчальний заклад		

Тест для контролю 3

Опишіть рівень освіти і професійної підготовки:

- а) робітника;
- б) молодшого спеціаліста;
- в) бакалавра;
- г) спеціаліста;
- д) магістра;
- ж) кандидата наук;
- з) доктора наук

Тест для контролю 4

1. Дайте визначення понять:
 - освіта -
 - система освіти -
 - структура освіти -
2. Зобразіть схематично структуру системи освіти. Вкажіть мету кожної із них.
3. Перелічіть Закони України, якими визначається розвиток системи освіти в Україні.
4. Перелічіть основні завдання системи освіти.

Тест для контролю 5

1. Намалюйте таблицю, у якій буде відображено основні принципи побудови освіти в Україні та їх положення.
2. Охарактеризуйте основні пріоритети сучасної освіти:
 - національна спрямованість -
 - перехід до активних форм і методів навчання і виховання -
 - творча спрямованість
3. У чому полягає сутність і які є напрями реформування системи освіти в Україні. Відповідь обґрунтуйте.

4. Розкрийте структуру управління системою освіти в Україні.

Тест для контролю 6

1. Визначте сутність поняття «система». Що включає в себе система освіти?
2. Які мета і завдання таких пріоритетів освіти як-от:
 - акцент на навчально-пізнавальній та трудовій діяльності - ...
 - гуманізація - ...
 - гуманітаризація -...
3. У чому ви вбачаєте зв'язок між поняттями «освіта», «навчання» і «виховання»?
4. Окресліть провідні завдання загальноосвітніх навчально-виховних закладів України.

Тест для контролю 7

1. Окресліть основні завдання вищих навчальних закладів України.
2. Дайте визначення понять:
 - виховання -
 - освіта -
 - навчання -
 - самоосвіта -
 - розвиток -
3. Перелічіть позашкільні навчально-виховні заклади в Україні. Окресліть їх мету та завдання.
4. Перелічіть установи, які здійснюють дошкільну освіту в Україні. Відповідь обґрунтуйте.

Тест для контролю 8

1. Який зміст ви вкладаєте в поняття «система освіти»? Назвіть

навчально-виховні заклади, які входять у систему освіти в Україні.

2. Перелічіть основні нормативні документи, що визначають діяльність системи освіти в Україні.

3. Охарактеризуйте поняття:

- визначення цілей освіти -
- творча спрямованість освіти -
- гуманізація освіти -...

4. Перелічіть установи, які здійснюють підготовку наукових співробітників в Україні. Проаналізуйте їх мету, основні завдання. Що спільного і відмінного у діяльності цих та вищих навчальних закладів?

Тест для контролю 9

1. Назвіть тип середнього навчально-виховного закладу, метою діяльності якого є пошук, відбір, навчання і виховання, розвиток творчо обдарованих дітей; збагачення інтелектуального та культурного потенціалу нації:

- а) старша школа;
- б) гімназія;
- в) дитячі будинки;
- г) вечірня школа;
- д) дитячий садок...

2. Оберіть правильну відповідь: Чи є серед нижче означених вищих навчальних закладів ті, що належать до III або IV рівня акредитації:

- а) училище;
- б) коледж;
- в) технікум

3. Розмежуйте поняття «структура», «система», «системність», «комплекс».

4. Перелічіть установи, які здійснюють позашкільну навчально-виховну діяльність в Україні.

Тест для контролю 10

1. Оберіть правильну відповідь:

Система освіти - це...

а) сукупність принципів, на основі яких будується робота закладів освіти;

б) система державних, комунальних, приватних закладів, що функціонують у країні;

в) система освіти складається із закладів освіти, наукових, науково-методичних і методичних установ, науково-виробничих підприємств, державних і місцевих органів управління освітою та самоврядування у галузі освіти;

г) правильної відповіді немає.

2. Проаналізуйте особливості розвитку системи освіти в Україні.

3. Оберіть правильну відповідь:

До закладів, що здійснюють підготовку наукових працівників належать:

а) вищі навчальні заклади;

б) коледжі, ліцеї, гімназії;

в) аспірантура, докторантура;

г) школи мистецтв, будинки дитячої творчості;

д) правильної відповіді немає.

4. Перелічіть нормативні документи, які визначають діяльність системи освіти в Україні.

4. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЛОГІКИ І МЕТОДІВ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

- Науково-педагогічні дослідження - один із шляхів розв'язання педагогічних проблем
- Технологія, етапи і процедура педагогічних досліджень
- Методи науково-педагогічного дослідження, їх класифікація
- Характеристика методів науково-педагогічних досліджень

Навчальні цілі:

Знати - вихідні положення педагогічного дослідження: актуальність, об'єкт, предмет, мета, гіпотеза, завдання; критерії ефективності науково-педагогічного дослідження; вимоги до результатів науково-педагогічного дослідження; методи науково-педагогічного дослідження;

Уміти - поділяти фундаментальні та прикладні дослідження; дотримуватися певної послідовності в організації науково-педагогічного дослідження; використовувати на практиці різні методи науково-педагогічного дослідження.

Опорні поняття: наукове дослідження, науково-педагогічне дослідження, метод науково-педагогічного дослідження, математичні, емпіричні та теоретичні методи дослідження

Літопис цікавих думок

Основне в змісті шкільної освіти - не тільки методи пізнання, а й методи праці: народна школа мусить бути школою соціальної праці і давати дитині можливість вправлятися в суспільній роботі.

П.Блонський

Особлива винахідливість і досвідченість учителя потрібні, щоб уміти спрощувати будь-яке пояснення предмета, наочно знайомити з тим або іншим законом природи і переконувати в його істині й непорушності.

В.Водовозов

Щоб виховати людину високого інтелекту, красиву й багату емоційно, учитель не може обійтися без книги, без цілого світу художніх образів. Книга - велика сила, це правда, але в руках дорого учителя, ми знаємо, ця сила подвоюється.

О.Гончар

Зрозуміло, що гарний учитель користується добрим методом, а поганий учитель - поганий. Метод - не одежа, надіваючи і знімаючи яку людина лишається тією самою. Він втілюється в особистості самого вчителя, який володіє предметом і знає природу своїх учнів.

А.Дістервег

Вихователем і вчителем треба народитися;...ним керує природжений такт

А.Дістервег

При безпосередньому спілкуванні з учнями внутрішнє чуття вчителя підказує йому, як він повинен діяти, чинити; чи настав час для того, щоб переходити до узагальнень, чи вони не під силу юнацькому розуму, який ще не дозрів до них, і тільки спантеличить його

А.Дістервег

Тільки рішуча людина, енергійна, з твердим характером, така, що знає, чого вона хоче і які засоби ведуть до виконання її волі, - тільки така людина може виховати рішучих, енергійних, сильних характером людей.

А.Дістервег

Техніку можна вивести тільки з досвіду. Законів різання металу не можна було б винайти, якби в досвіді людства ніхто ніколи металів не різав. Тільки тоді, коли в технічному досвіді можливі винаходи, удосконалення, добір...

А.Макаренко

Є педагогічна механіка, фізика, хімія, навіть педагогічна геометрія, навіть педагогічна метафізика

А.Макаренко

Головне в тому, щоб полюбити працю. Якщо ви полюбите школу, дітей, і захопитесь роботою по-справжньому, ви знайдете шляхи і засоби для подолання всіх перешкод і труднощів

Я.Нолаас

Якщо ж не можна братися абияк, з нальоту, до виховання дитини, то тим більше не можна абиякими теоретичними відомостями розпочинати справу виховання народу.

Д.Писарєв

Педагогічне ремісництво - педантське "виконання обов'язків" породжує ремісників від педагогіки, не здатних вдихнути життя у предмет, який викладається

О.Сурков

Знаючий, думаючий, досвідчений педагог не засиджується довго, готуючись до завтрашнього уроку. На безпосередню підготовку до уроку в нього йде дуже мало часу. Він справді готується до гарного уроку життя...

...Його духовне життя - це постійне збагачення інтелекту. Він ніколи не скаже: я вже нагромадив достатньо знань, їх вистачить мені на все життя. Знання - справа жива, вічно обновлювана. Воно старіє і вмирає, як старіє і вмирає людина.

В.Сухомлинський

Оскільки справа виховання - це мистецтво, то закінченість і досконалість недосяжні, а розвиток і удосконалювання нескінченні. Учитель повинен знати, що кожна винайдена ним метода є тільки щабель, на який треба стати для того, щоб іти далі

Л.Толстой

Учитель завжди мимоволі прагне того, щоб вибрати найзручніший для себе спосіб викладання. Чим спосіб викладання зручніший для вчителя, тим більш незручний він для учнів. Тільки той спосіб викладання правильний, яким задоволені учні

Л.Толстой

Педагогічні заходи й методи виховання дуже різноманітні і тільки обізнаність з усією цією різноманітністю може врятувати вихователя від тієї впертої однобічності, яка, на жаль, надто часто зустрічається в педагогів-практиків, не обізнаних з педагогічною літературою. І скільки лиха може заподіяти рутина одного такого педагога, якщо вона помилкова! Страшно подумати, що вона робить свій згубний вплив на тридцять, іноді навіть на сорок людських поколінь

К.Ушинський

Поодинокі, не довголітня досвідченість, хоч би їй було сорок чи п'ятдесят років, ніщо перед досвідом кількох століть, в якому зосередилися результати педагогічної діяльності незчисленної кількості, принаймні таких самих, як і він, педагогів, між якими було багато видатних талантів та незвичайних осіб, які віддали всі свої сили справі виховання.

К.Ушинський

Хоч би які були докладні й точні інструкції викладання та виховання, вони ніколи не можуть замінити собою відсутності переконань у викладача... Найголовнішим шляхом людського виховання є переконання, а на переконання можна тільки впливати переконанням.

Всяка програма викладання, всякий метод виховання, хоч би який він був хороший. не перейшовши в переконання вихователя, залишиться мертвою буквою, що не має ніякої сили в дійсності.

Найпильніший контроль у цій справі не допоможе. Вихователь ніколи не може бути сліпим виконавцем інструкції: не зігріта теплом його особистого переконання, вона не матиме ніякої сили.

К.Ушинський

При хорошому підручнику і розумному методі навіть посередній викладач може бути хорошим, а без того та другого і найкращий викладач з такими рідкісними здібностями і такою запопадливістю до справи довго, а можливо, і ніколи не вийде на справжню дорогу.

К.Ушинський

Я прослухав досить багато уроків в елементарній школі, чув чудових викладачок, чув посередніх, але поганих не чув. У найслабших видно метод і спеціальну підготовку до викладання, які роблять їх уроки кориснішими для класу, ніж уроки деяких наших справді талановитих викладачів

К.Ушинський

Учителеві треба навчитися техніки організації, вивчити принципи і, зрозуміло, як організації педагогічної. Ця організація повинна мати спеціальні форми, відповідно до характеру роботи.

С.Шацький

Репродуктивний рівень:

1. Із підручників з педагогіки виписіть різні підходи до класифікації методів науково-педагогічних досліджень.

2. Занотуйте вислови відомих педагогів про роль науково-педагогічного дослідження у практичній діяльності вчителя.

3. На основі вивчення творів В.Сухомлинського, законспекуйте

міркування видатного педагога про вчителя, його постійне само удосконалення та оволодіння різноманітними методами практичної роботи.

Частково-пошуковий рівень:

1. Доберіть бібліографію до теми.
2. Ознайомтесь з тестовими завданнями, поданими у підручнику О.А.Дубасенюк «Практикум з педагогіки» (с. 44-46). Опрацюйте їх.
3. Проведіть анкетування, опитування та спостереження за молодшими школярами. Визначте групу методів дослідження, які слугують вивченню проблем розвитку особистості молодшого школяра.

Творчий рівень:

1. Складіть анкету та опитувальники учнів початкової школи.
2. Підготуйте реферати та доповіді на теми:
 - 1) «Актуальні напрями дослідження сучасної школи»;
 - 2) «Роль науково-педагогічного дослідження у педагогічній практиці сучасного учителя»;
 - 3) «Найбільш ефективні методи науково-педагогічного дослідження у початкових класах»;
 - 4) «Особливості організації науково-педагогічного дослідження»;
 - 5) «Співпраця науковців та учителів середньої загальноосвітньої школи. Результати науково-педагогічних досліджень»;
 - 6) «Критерії ефективності науково-педагогічного дослідження»;
 - 7) «Науково-педагогічне дослідження та його вихідні положення»,

Картка самостійної роботи А

1	Педагогіка як наука може розвиватися лише за умови поповнення новими фактами, здобутими у процесі пошуково-дослідницької роботи.
---	--

	Проаналізуйте роль і значення наукового дослідження у розвитку педагогіки як науки. Охарактеризуйте основні дослідження, які використовуються у педагогіці (фундаментальні, прикладні)
2	Що таке науково-педагогічне дослідження?

Картка самостійної роботи Б

1	Складіть план-конспект етапів організації науково-педагогічних досліджень. Проаналізуйте вимоги до процесу їх організації. Виокремте основні завдання дослідження. Опишіть основні етапи здійснення дослідження
---	--

Картка самостійної роботи В

1	Дайте визначення поняття «метод», «методи науково-педагогічного дослідження»
2	Охарактеризуйте метод бесіди. Наведіть конкретні приклади, у яких буде відображено перевагу саме цього методу над іншими у процесі навчання і виховання молодших школярів
3	Складіть анкети (2 - 3) для батьків учнів початкової школи з метою вивчення стану зацікавленості батьків у вихованні власної дитини
4	Назвіть та опишіть детально основні методи, використання яких найбільш ефективно впливає на підвищення пізнавальної активності учнів початкової школи

Картка самостійної роботи Г

1	Зробіть порівняльний аналіз методів науково-педагогічного дослідження
---	---

	за схемою: а) метод; б) сильні сторони; в) слабкі сторони; г) дидактичне та виховне значення;
2	Обґрунтуйте роль і суть методу науково-педагогічного дослідження: - анкетування - - педагогічного експерименту - - спостереження - ...
3	Охарактеризуйте особливості фундаментальних та прикладних досліджень у педагогіці

Педагогічне завдання 1

Відвідайте урок у 1 класі загальноосвітньої середньої школи міста (села). Проаналізуйте, які методи науково-педагогічного дослідження є найбільш часто використані учителем, а які менше? Поясніть чому.

Педагогічне завдання 2

Уявімо, ви стали педагогом-практикантом у школі і повинні відвідати уроки інших учителів. Після відвідування уроків певних педагогів, ви відзначаєте, що окремі із них уміло поєднують на уроках різноманітні методи дослідження. Опираючись на власний досвід та спостереження поясніть:

1. Який з методів ви оберете в першу чергу? Чому?
 2. Який з методів, використаних іншими учителями, на вашу думку, є недоречним у процесі навчання і виховання учнів? Чому?
 3. Чи проведете ви урок по-своєму? Чому?
- Аргументуйте вибраний варіант поведінки.

Педагогічне завдання 3

Ознайомтесь з досвідом роботи 2 - 3 педагогів-новаторів, заслужених учителів України та ін. Проаналізуйте: в чому причина їх успіху чи невдач? Які методи вони використовувати у процесі викладання? Які з методів, вживаних педагогами-новаторами, на вашу думку, є найбільш ефективними в умовах сучасної школи? Відповідь обґрунтуйте.

Педагогічне завдання 4

Вибір методу науково-педагогічного дослідження залежить від мети навчально-виховної роботи, характерних особливостей окремих навчальних предметів, принципів навчання тощо. Закінчіть цю фразу, доповнюючи власну відповідь поясненням.

У чому полягають відмінності між методами математичними, емпіричними та теоретичними. Поясніть.

Складіть таблицю методів науково-педагогічного дослідження, у якій буде відображено:

- а) мета методу;
- б) завдання;
- в) вимоги до реалізації;
- г) необхідність використання технічних засобів навчання;
- д) необхідні умови для підвищення результату проведення даного методу.

Педагогічне завдання 5

1. Складіть порівняльний аналіз математичних та емпіричних методів науково-педагогічного дослідження. Вкажіть, які з них у навчально-виховному процесі школи використовуються досить рідко. Поясніть чому?

2. Охарактеризуйте метод спостереження. Визначте його роль та значення у діяльності малодосвідчених вчителів школи.

3. Які з методів науково-педагогічного дослідження ви будете використовувати у власній практиці? Поясніть чому.

Тест для контролю 1

1. Дайте визначення понять:

- метод -
- дослідження -
- педагогічне дослідження -
- дія - ...

2. Порівняйте методи бесіди та анкетування. Вкажіть їх спільні риси.

3. У чому ви вбачаєте взаємозв'язок між різноманітними математичними методами? Де саме їх доцільно застосовувати? Поясніть.

4. Дайте визначення поняття "методологія" педагогіки.

Тест для контролю 2

1. Розмежуйте поняття «методи науково-педагогічного дослідження» та «методологія педагогіки». Яке з понять ширше? Чому?

2. Назвіть найбільш вживані методи науково-педагогічного дослідження у початкових класах школи.

3. Охарактеризуйте метод соціометрії.

4. Проаналізуйте умови, які необхідні задля організації науково-педагогічного дослідження.

Тест для контролю 3

1. Поясніть: для чого необхідний метод аналізу результатів діяльності учня? Відповідь аргументуйте.

2. Вкажіть основні завдання учителя, який має на меті подальше проведення науково-педагогічного дослідження.

3. У чому полягає сутність методу психолого-педагогічного тестування?

Поясніть.

4. Дайте характеристику основних етапів науково-педагогічного дослідження.

Тест для контролю 4

1. Перелічіть типові труднощі, що виникають у практичній діяльності учителя у ході організації науково-педагогічного дослідження.

2. Серед даних методів назвіть той, що належить до методів теоретичного дослідження:

- а) спостереження;
- б) вивчення продуктів діяльності;
- в) аналіз;
- г) бесіда;
- д) анкетування.

3. Озвучте головну мету педагогічного дослідження. Поєднайте її з основними положеннями нормативних документів про освіту в Україні.

4. Охарактеризуйте метод анкетування. Більш детально зупиніться на відкритих анкетах. У чому полягає їх роль?

Тест для контролю 5

1. Яку із бесід можна віднести до методу наукового дослідження:

- а) директора школи із учнем-порушником дисципліни;
- б) класного керівника з батьками;
- в) учителя з учнями про підготовку до уроку;
- г) заступника по виховній роботі з учителем про порушення дисципліни?

2. Розкажіть: які заклади освіти здійснюють фундаментальне дослідження

в галузі педагогіки.

3. Дайте визначення понять:

- наукове дослідження -
- математичні методи -
- методологія педагогіки -

4. Перелічіть основні вимоги до організації науково-педагогічного дослідження.

Тест для контролю 6

1. Які заклади освіти здійснюють прикладні дослідження в галузі педагогіки. Відповідь аргументуйте.

2. Перелічіть основні критерії ефективності науково-педагогічного дослідження. Зобразіть їх схематично.

3. Яку роль відіграє наукова новизна у науково-педагогічному дослідженні? Чому?

4. Перелічіть основні вихідні положення науково-педагогічного дослідження). Проаналізуйте їх.

Тест для контролю 7

1. Дайте визначення:

- проблема дослідження -
- предмет дослідження -
- гіпотеза дослідження –

2. Перелічіть основні завдання науково-педагогічного дослідження.

3. Зобразіть у таблиці основні етапи науково-педагогічного дослідження.

4. Охарактеризуйте методи порівняння, аналізу і синтезу.

Тест для контролю 8

1. Зробіть порівняльний аналіз методів узагальнення та абстрагування.
2. Яке спостереження можна віднести до методу наукового дослідження:
 - а) учитель спостерігає за порушеннями у поведінці учнів;
 - б) учитель спостерігає за успішністю;
 - в) учитель спостерігає за чистотою у класі?..
3. Дайте визначення понять:
 - мета науково-педагогічного дослідження -
 - об'єкт науково-педагогічного дослідження -
 - проблема науково-педагогічного дослідження -...
4. Яку роль відіграє науково-педагогічне дослідження у навчально-виховному процесі школи?

Тест для контролю 9

1. Розмежуйте поняття:
 - а) методологія педагогіки, методи дослідження;
 - б) освіта, науково-педагогічне дослідження;
 - в) передовий педагогічний досвід, педагогічне дослідження;
2. Вкажіть методи дослідження, що входять у групу теоретичних:
 - а) бесіда, лабораторні заняття, вправи;
 - б) вивчення педагогічної документації, аналіз і синтез, анкетування;
 - в) рейтинг, анкетування, бесіда, спостереження
3. Поясніть у чому полягає суспільна актуальність та значущість науково-педагогічного дослідження.
4. У чому полягає головна мета науково-педагогічних досліджень? Відповідь обґрунтуйте, опираючись на основні нормативні документи про освіту та школу.

Тест для контролю 10

1. Які анкети називаємо відкритими:

а) ті, що вимагають самостійного формулювання відповіді;

б) в яких учень вибирає одну із готових відповідей;

в) в яких можна вибрати одну із готових відповідей або сформулювати власну;

г) ті, що вимагають відповіді «так» чи «ні»;

д) правильної відповіді немає.

2. Перелічіть основні завдання науково-педагогічного дослідження.

3. Розкрийте суть, мету і завдання методів моделювання та вимірювання.

4. Порівняйте метод вивчення шкільної документації та метод анкетування. Який із них є найбільш ефективним у процесі вивчення роботи школи? Поясніть чому.

5. ЗМІСТ ОСВІТИ

- Поняття зміст освіти. Визначення змісту освіти в історії школи і педагогіки
- Зміст освіти в сучасній школі
- Стандарти освіти
- Особливості начальних планів, програм, підручників і посібників

Навчальні цілі:

Знати – визначення поняття «зміст освіти»; основні його завдання та мету; основні положення державного стандарту освіти; визначення понять «навчальний план», «навчальна програма», «підручник», «посібник»

Уміти – охарактеризувати основні особливості навчальної програми середньої загальноосвітньої школи; визначати цілі і завдання змісту освіти; працювати з підручником та посібником та виокремлювати їх структурні компоненти

Опорні поняття: зміст освіти, стандарти освіти. Компоненти змісту освіти, теорії освіти, навчальний план. Навчальна програма, підручник, посібник

Літопис цікавих думок

Основне в змісті освіти – не тільки методи пізнання, а й методи праці: народна школа мусить бути школою соціальної праці і давати дитині

можливість вправлятися в суспільній роботі

П.Блонський

Важких предметів немає, але є чимало речей, яких ми просто не знаємо, а ще більше таких, які знаємо погано, незвично, уривчасто навіть хибно. І саме хибні відомості частіше зупиняють нас і збивають з пуття, ніж ті, яких ми зовсім не знаємо.

О.Герцен

Справжній учень навчається розвивати невідоме за допомогою відомого, наближаючись тим самим до вчителя

Й.Гете

Дитину навчи – даси світові людину

В.Гюго

Не в кількості знань полягає освіта, а в розумінні і вмілому застосуванні всього того, що знаєш

А.Дістервег

Поганий вчитель подає істину, добрий – вчить її знаходити

А.Дістервег

Найважливіше завдання цивілізації – навчити людину мислити

Т.Едісон

Отже, якщо ти маєш розум, навчайся чогось, бо розум без навчання – тіло без одягу або людина без обличчя, адже казали: освіта – обличчя розуму

Кабус

Якщо ми маємо намір передавати учням істинні і достовірні знання, то ми взагалі повинні намагатися навчати всього за допомогою особистого спостереження і чуттєво наочності

Я.Коменський

Вважай нещасним той день або ту годину, коли ти не засвоїв нічого і нічого не додав до своєї освіти

Я.Коменський

Освіта має бути істинною, повною, зрозумілою і міцною

Я.Коменський

Освіта стане зрозумілою, а тому міцною й ґрунтовною, якщо все те, що викладається і вивчається, буде не темним і заплутаним, а світлим, роздільним, ніби пальці рук

Я.Коменський

Все, що перебуває у взаємозв'язку, слід викладати в такому самому зв'язку

Я.Коменський

Три шляхи ведуть до знання: шлях міркувань – цей шлях найбагородніший, шлях наслідування – це найлегший шлях, і шлях досвіду – цей шлях найтяжчий

Конфуцій

Викладачеві слово дане не для того, щоб приспати свою думку, а щоб збудити чужу

В.Ключевський

Не слід лягати спати доти, поки не скажеш собі, що протягом дня ти чогось навчився. Те, що я розумію під словом «навчився», це прагнення розсунути межі нашого наукового і будь-якого іншого корисного знання.

Г.Ліхтенберг

Нам здається недостатнім залишити тіло і душу дітей в такому стані, в якому вони дані природою, - ми піклуємося про їхнє виховання і навчання, щоб добре стало набагато ліпшим, а погане змінилося і стало добрим

Лукіан

Жодний засіб взагалі, який би не взяти. Не може бути визнаний ні добрим, ні поганим, якщо ми розглядаємо його окремо від інших засобів, від цілої системи, від цілого комплексу впливів

А.Макаренко

Найголовніше – це прищеплювати смак і любов до науки: інакше ми виховаємо просто віслюків, навантажених книжковою премудрістю

М.Монтень

Знання складається із крихт щоденного досвіду

Д.Писарєв

Так, я мудріший за них, тому що я знаю, що нічого не знаю, а вони, нічого не знаючи, гадають, що все знають

Сократ

Розумове виховання потрібне людині не лише для того, щоб вона застосувала знання в праці, а й для повноти духовного життя – для того, щоб вміти цінувати багатства культури і мистецтва. Людині треба дати щастя насолоджуватися культурними й естетичними цінностями.

Зміст освіти слід розглядати не тільки з погляду практичного застосування знань у праці

В.Сухомлинський

Голова, сповнена уривчастих, незв'язних знань, схожа на комору, де панує безладдя, і де сам хазяїн нічого не знайде; голова, де є тільки система без знань, схожа на крамницю, в якій на всіх шухлядах є написи, а в шухлядах порожньо

К.Ушинський

Поглиблювати свої знання можна лише тоді, коли дивишся безпосередньо в осі своєму незнанню

К.Ушинський

Потрібні розумні, освічені люди, в міру наближення людства до кращого життя кількість таких людей зростатиме, поки вони не становитимуть більшості

А.Чехов

Репродуктивний рівень:

1. Прочитайте розділ підручника з педагогіки «Зміст освіти». На основі одержаної інформації спробуйте подати схему системи освіти в Україні.
2. Проаналізуйте концепцію загальної середньої освіти з позиції відображення в ній основних компонентів змісту освіти. Виокремте особливості реалізації даних компонентів у молодших, середніх та старших класах школи.
3. Занотуйте міркування видатних педагогів про освіту, її мету та зміст.
4. Випишіть цитати із творів В.Сухомлинського про зміст освіти, навчання і виховання.
5. Ознайомтесь із основними нормативними документами про освіту. Законспектуйте положення про зміст освіти.

Частково-пошуковий рівень:

1. Напишіть 7-10 бібліографічних карточок по літературі з означеної теми.
2. Проаналізуйте передачі телебачення та програми радіо з метою визначення у них педагогічних думок про зміст освіти сьогодні.
3. Ознайомтесь із навчальною програмою початкової школи. Складіть звіт-доповідь про основні її положення, структурні компоненти.
4. Підготуйте виступи на тему «Підручник, його мета і завдання»; «Навчальний посібник».
5. Ознайомтесь із 2- 3 підручниками початкової школи. Охарактеризуйте їх структурні компоненти.
6. Підготуйте реферати на теми:
 - 1) «Державний стандарт освіти»;
 - 2) «Формальна освіта, її основні завдання»;
 - 3) «Компоненти змісту освіти»;
 - 4) «Теорії освіти»;

5) «Чинники, що впливають на зміст освіти».

Творчий рівень:

1. Що таке матеріальна освіта? Охарактеризуйте її основні завдання.
2. У чому полягає зв'язок класифікації наук і класифікації предметів навчального плану?
3. Проаналізуйте програму одного з навчальних предметів початкової школи. Визначте основні принципи її побудови.
4. Проаналізуйте підручники різних авторів. Які й з них ви б запропонували на конкурс? Чому?
5. Підготуйте усний виступ з проблем створення навчального плану школи майбутнього.

Картка самостійної роботи А

1	Дайте визначення понять: а) зміст освіти – б) зміст навчання – в) навчальний план – г) навальна програма – д) підручник – ж) навчальний посібник -				
2	Заповніть таблицю «Основні критерії і показники якості змісту освіти»: <table><tr><td><i>Критерії:</i></td><td><i>Показники:</i></td></tr><tr><td>а)...</td><td>а)</td></tr></table>	<i>Критерії:</i>	<i>Показники:</i>	а)...	а)
<i>Критерії:</i>	<i>Показники:</i>				
а)...	а)				

Картка самостійної роботи Б

Проаналізувавши підручник з окремого предмету, спробуйте обґрунтувати і розкрити зміст роботи автора або колективу авторів над його створенням:

1	Попередня підготовка: а)...
2	Розроблення змісту навчального предмета:

3	Комплексне авторське редагування: а)...
4	Обговорення рукопису:
5	Завершальний етап роботи над підручником: а)...
6	Реагування, передача до друку

Картка самостійної роботи В

1	Дайте визначення понять: - підручник - посібник - навчальна програма - навчальний план
2	Охарактеризуйте теорії освіти
3	Визначте мету кожного з компонентів змісту освіти

Картка самостійної роботи Г

1	Дайте визначення поняття «державний стандарт освіти». Перелічіть основні положення, які містить державний стандарт
2	Перелічіть характерні особливості: - навчального плану – - навчальної програми –
3	Перелічіть основні розділи навчальної програми

Картка самостійної роботи Д

1	Що таке підручник? Охарактеризуйте функції, які він виконує: - освітню – - розвивальну – - управлінську – - дослідницьку - виховну -
2	Дайте визначення понять: - освіта –

	<ul style="list-style-type: none"> - навчання – - виховання – - зміст освіти – - система освіти - структура освіти
3	Перелічіть основні структурні компоненти підручника: а) б) ...

Педагогічне завдання 1

Проаналізуйте рекомендовані до теми літературні джерела та основні нормативні документи про освіту. Занотуйте основні положення про зміст освіти, а також установи, які затверджують державний стандарт освіти.

Проаналізуйте їх діяльність. Визначте роль і значення державного стандарту освіти.

Педагогічне завдання 2

Проаналізуйте співвідношення виховних й освітніх цілей, поданих у схемі:

<i>Цілі</i>	<i>Цілі</i>
<i>виховні</i>	<i>освітні</i>
1. Підготовка дітей до активного громадського життя.	1. Ознайомлення дітей з основами знань про природу, суспільство
2. Професійна підготовка учнів.	2. Розвиток здібностей та творчого потенціалу
3. Підготовка молоді до культурного життя.	3. Формування наукового світогляду
4. Забезпечення всебічного інтелектуального, морального, фізичного та естетичного розвитку молоді	4. Привчання до самоосвіти
	5. Ознайомлення з основами виробництва

Педагогічне завдання 3

У таблиці відобразіть основні структурні компоненти державного стандарту освіти та визначте їх призначення:

Базовий навчальний план	- цілісне уявлення про зміст...
Освітні стандарти галузей	...
Державні вимоги до рівня засвоєння	...

Педагогічне завдання 4

- Продемонструйте роль та значення окремих компонентів змісту освіти:
 - знання про світ і способи діяльності –
 - досвід творчої діяльності –
 - досвід емоційно-ціннісного ставлення -
- Охарактеризуйте основні положення та зміст педоцентричної теорії.
- Перелічіть розробників формальної освіти. Дайте характеристику основних завдань.

Педагогічне завдання 5

- Заповніть таблицю:

<i>об'єктивні чинники</i>	<i>суб'єктивні чинники</i>
1. Потреби суспільства	1. Політика панівних сил
2...	2...

- Охарактеризуйте наступні компоненти змісту освіти:
 - Способи діяльності, досвід їх застосування;
 - Досвід творчої діяльності
- Перелічіть основні розділи навчальної програми:
 - пояснювальна записка;
 - ...

Тест для контролю 1

- Визначте поняття «зміст освіти».

2. Назвіть основні принципи добору змісту навчального матеріалу.
3. Які державні документи визначають зміст освіти?
4. Визначте основні вимоги до загальноосвітніх навчальних закладів з боку державного стандарту освіти

Тест для контролю 2

1. Дайте визначення:
 - зміст освіти –
 - навчальний план –
 - навчальна програма -
 - державний стандарт освіти –
2. Що таке інваріативна та варіативна складова змісту освіти?
3. Дайте характеристику навчального посібника.
4. Перелічіть основні чинники, що впливають на зміст освіти.

Тест для контролю 3

1. У чому полягає суть основних концепцій змісту освіти?
2. Назвіть основні принципи добору змісту навчального матеріалу.
3. Поясніть структуру побудови підручника.
4. Дайте характеристику педоцентричної теорії.

Тест для контролю 4

1. Розкрийте соціальне значення принципів, на яких ґрунтуються концепції змісту освіти.
2. Якою мірою в змісті освіти в початкових, середніх і старших класах відображено розвиток науки, техніки і суспільства?
3. Дайте порівняльну характеристику підручника та навчального посібника.

4. Дайте визначення понять:

- навчальна програма –
- навчальний план –
- розклад занять –

Тест для контролю 5

1. Які основні групи предметів містить сучасний навчальний план загальноосвітньої школи? Як вони співвідносяться між собою?
2. Перелічіть основні показники якості змісту освіти.
3. Проаналізуйте один із етапів роботи автора над підручником.
4. Визначте основну мету сучасної освіти в Україні. Охарактеризуйте її зміст.

Тест для контролю 6

1. Перелічіть труднощі, які виникають у процесі створення навчального плану.
2. Назвіть переваги та недоліки сучасних підручників для початкової школи.
3. Що таке «навчально-методична література»?
4. Які державні документи визначають зміст освіти в Україні?

Тест для контролю 7

1. Вкажіть основні напрями змісту виховання.
2. Назвіть основні принципи добору змісту навчального матеріалу.
3. Які установи розробляють державний стандарт освіти? Хто здійснює контроль за його виконанням?
4. У чому суть сучасного змісту освіти?

Тест для контролю 8

1. Які функції підручника ви знаєте?

2. Хто в загальноосвітньому навчальному закладі відповідає за виконання основних положень державного стандарту освіти?
3. Які основні питання відображено у навчальному плані?
4. Яка періодичність прийняття державного стандарту освіти?

Тест для контролю 9

1. Розмежуйте поняття:
 - навчальна програма –
 - навчальний план –
 - державний стандарт –
2. Які нормативні документи визначають зміст освіти?
3. Яка послідовність написання підручника? Посібника? У чому їх спільні та відмінні риси (характеристики)?
4. Назвіть загальні функції підручника.

Тест для контролю 10

1. Оберіть правильну відповідь:

Які органи державного управління освітою в нашій країні ви знаєте:

 - Міністерство науки, освіти, спорту та молоді; облуро; рай(міськ)во;
 - Міністерство освіти і науки, спорту та молоді; АПН України; науково-дослідні інститути; вищі навчальні заклади;
 - Міністерства і відомства; ДАК України; управління освіти і науки облдержадміністрації
2. Що входить у структуру державного стандарту освіти?
3. Якими є основні вимоги до закладів освіти в Україні з боку державного стандарту освіти?
4. Продовжіть логічний ряд:

- навчання – виховання – освіти - ...
- навчальний розклад – навчальний план - ...
- навчальний посібник – підручник - ...

5. ПЕДАГОГІЧНИЙ ПРОЦЕС ЯК СИСТЕМА

- Суть педагогічного процесу, рушійні сили
- Взаємодія як спосіб організації педагогічного процесу
- Компоненти педагогічного процесу
- Закономірності педагогічного процесу
- Етапи педагогічного процесу
- Принципи педагогічного процесу

Навчальні цілі:

Знати – визначення поняття «педагогічний процес»; його структурні компоненти та рушійні сили; етапи педагогічного процесу та основні принципи

Уміти – виділяти основні педагогічні поняття під час опрацювання літератури

Опорні поняття: педагогічний процес, педагогічна взаємодія, педагогічна ситуація, педагогічне завдання, зміст, методи, форми, результати взаємодії педагогів і учнів

Літопис цікавих думок

Головне – навчити дітей милити

Б.Брехт

Я вважаю, що основа педагогічної підготовки – широка загальна освіта, знання і розуміння людей, обізнаність у філософських питаннях, інтенсивний

громадський інтерес. Якщо педагог позбавлений цього, він – педагог без фундаменту

П.Блонський

Педагог повинен бути сам вихованою і освіченою людиною. Тому підготовка педагога починається з його власного виховання і освіти

П.Блонський

Я кажу вам: без прагнення до наукової роботи вчитель елементарної школи неминуче підпадає під владу трьох педагогічних демонів: механічності, рутинності, банальності. Він дерев'яніє, кам'яніє, опускається.

Без постійного прагнення до науки його діяльність втрачає ту одухотвореність, без якої все навчання перетворюється в суцільну муштру і дресирування.

А.Дістервег

Для виховання потрібен не великий час, а розумне використання малого часу

А.Макаренко

Не треба розраховувати на велику витрату часу, треба вміти керувати дитиною, а не оберігати її від життя

А.Макаренко

Колектив педагогів повинен бути дібраний не випадково, а утворений розумно...

Про закони побудови педагогічного колективу в майбутній педагогіці повинен бути складений цілий том...

А.Макаренко

Чим жалітися на всезагальну темряву, чи не краще самому запалити маленьку свічку

Митрополит Питирим

Його справа найважча, навіть диво не здужає. Поглянь, одна сильна людина

перед вихованням однієї дитини виявляє слабкість. А він цілій групі дітей дає знання і виховує їх, що можна з цим зрівняти!

А.Навої

Не викликає сумніву одне: якщо ми чогось потребуємо, то це добрих учителів. Де бракує їх, там уся інша шкільна суєта в країні – п'яте колесо у возі, окомиллювання, щоб людина не бачила, чого їй бракує.

Отже, хто хоче, щоб школи по-справжньому сприяли належному вихованню народу, той повинен насамперед допомогти в найнеобхіднішому, а саме: щоб скрізь у країні були люди, які здатні і прагнуть виховувати молодь і керувати нею з розумінням і любов'ю, так, щоб вона могла осягти мудрість життя, набратися сили і засвоїти порядок, властивий її стану і положенню.

Й.Песталоцці

Життя переконує, що найголовніше в цій дуже тонкій сфері виховання – глибоке розуміння, відчуття серцем дитячого світу – відчуття дитинства. Творячи, виховуючи шкільний колектив, ми повинні керуватися тією істиною, що маємо справу з дитиною

В.Сухомлинський

Там, де вірять у могутню силу виховання, в школі панує воля батьківської мудрості. Не свавілля бажань, яке може привести до хаосу, а саме воля – строга, безумовна і разом з тим мудра

В.Сухомлинський

Вихователю, якщо хочеш, щоб твої сили кликали й примушували прискорено битися юні серця, йди й розповідай їм про те, що вразило тебе, що пробудило в твоєму серці гаряче трепетання від гордості чи гніву, радості чи ненависті

В.Сухомлинський

Щоб дати дітям іскринку знань, вчителю потрібно ввібрати в себе море світла

В. Сухомлинський

...Я зовсім не поділяю думки тих, хто все ще гадає, що головна роль учителя – подавати «суми знань».

Л. Толстой

Складна робота вчителя, в його праці потрібне гаряче серце.

Він – керівник без претензії на владу, друг без панібратства, порадник без нотацій, верхівка, куди піднімає він свого вихованця, щоб разом оглянути світ дитячими очима, розміркувати по-дорослому.

Якої поваги гідна людина, що вміщує в собі душу дитини, підлітка і юнака!

С. Титов

Найповніше квітне та щедротно дарує плоди думок, найглибше пускає коріння в дух і тіло дитини її рідна мова

К. Ушинський

Багато, багато разів в житті мені розповідали різні люди свою біографію і щоразу вони спинялися з особливою любов'ю, подовгу на образах учителів тієї школи, де колись училися. Згадували вони не зміст уроку, не стандарт, загальний для всіх шкіл, а щось характерне, індивідуальне, притаманне своїм учителям: їхні особливості, жести. Ходу, манеру вести урок, - і разом з цим неповторним, особистим, що запам'яталося в учителі, - те цінне, що було від нього одержано, можливо, в одній фразі, в одному покаранні, в одній похвалі

М. Шагінян

Репродуктивний рівень:

1. Занотуйте міркування видатних педагогів про навчання і виховання у школі як цілісний процес.
2. Користуючись предметним покажчиком творів В. Сухомлинського та А. Макаренка, випишіть 5 – 6 думок про педагогічний процес, роль учителя у ньому.
3. Підберіть цитати із художніх творів та науково-методичної літератури про

побудову педагогічного процесу у школі.

4. Із підручника з педагогіки випишіть і опрацюйте основні положення про педагогічний процес, його рушійні сили та компоненти.
5. Опрацюйте Закон України «Про освіту». Випишіть основні положення, які стосуються нашої теми.
6. Перелічіть основні органи керівництва школою. Охарактеризуйте їх роль і основні завдання.

Частково-пошуковий рівень:

1. Розкрийте особливості побудови педагогічного процесу в різних типах навчальних закладів.
2. Доберіть бібліографію до означеної теми.
3. Складіть невеличкий словничок педагогічних термінів з даної теми.
4. Напишіть реферати та повідомлення на теми:
 - 1) «Рушійні сили педагогічного процесу»;
 - 2) «Педагогічне завдання – як основна складова педагогічного процесу»;
 - 3) «Педагогічні ситуації та їх вирішення у сучасній школі»;
 - 4) «Основні завдання педагогічного процесу»;
 - 5) «Закономірності педагогічного процесу»;
 - 6) «Організація педагогічного процесу. Основні етапи»;
 - 7) «Принципи педагогічного процесу та їх реалізація в умовах сучасного загальноосвітнього навчального закладу» та ін..

Творчий рівень:

1. Що характеризує педагогічний процес? На основі власних спостережень підготуйте творчий звіт про основні компоненти педагогічного процесу, доповнюючи їх статистичними даними.
2. Вивчіть досвід роботи 2 – 3 учителів початкової школи міста (села). Проаналізуйте, які сильні та слабкі сторони у їх практичній діяльності ви

спостерігали. Яким чином вони впливали на педагогічний процес загалом?

3. Підготуйте виступ на тему: «Які принципи педагогічного процесу нерідко відсутні у практиці роботи сучасної школи?»
4. Що ви розумієте під розвитком особистості? Яким чином слід поєднати розвиток і педагогічний процес?
5. Змодельуйте педагогічну ситуацію, де наведено приклад взаємозв'язку навчального і виховного процесу.
6. Розкриваючи структуру педагогічного процесу, дослідіть, який з компонентів є найбільш вагомим, а які навпаки. Якщо це так, поясніть чому?

Картка самостійної роботи А

Охарактеризуйте зміст, мету кожного з компонентів педагогічного процесу:

<i>цільовий</i>	- містить різні цілі та завдання
<i>змістовий</i>	- ...
<i>діяльнісний</i>	- ...

Картка самостійної роботи Б

1	Наведіть приклад, який підтверджує правдивість висловлювання, що навчання і виховання, як правило, характеризують мета, засоби, організація діяльності та наслідки
2	Розкрийте складність в взаємозв'язок принципів педагогічного процесу
3	Обґрунтуйте значення кожного принципу побудови педагогічного процесу в сучасній школі: <ul style="list-style-type: none">- принцип цілеспрямованості- принцип зв'язку школи з життям

	- принцип науковості змісту виховання й навчання
--	--

Картка самостійної роботи В

Проаналізуйте основні етапи педагогічного процесу:

1	Підготовчий – <i>мета:</i> <i>завдання:</i>
2	Реалізація - <i>мета:</i> <i>завдання:</i>
3	Завершальний – <i>мета:</i> <i>завдання:</i>

Картка самостійної роботи Г

1	Назвіть умови оптимальної дії принципів педагогічного процесу
2	Розкрийте зміст понять: - педагогічний процес – - педагогічна взаємодія – - педагогічна задача – - педагогічна ситуація –
3	Розкрийте ваше розуміння провідних орієнтирів і основних напрямів організації педагогічного процесу у сучасній школі

Картка самостійної роботи Д

1	Виокремте найсуттєвіші положення та ідеї організації педагогічного процесу
2	Проаналізуйте еволюціонування принципів педагогічного процесу в загальноосвітній школі

3	<p>Дайте визначення понять:</p> <ul style="list-style-type: none"> - зміст педагогічного процесу – - принципи педагогічного процесу – - педагогічне завдання – - компоненти педагогічного процесу – - суперечності педагогічного процесу –
---	---

Педагогічне завдання 1

1. Перелічіть основні суперечності педагогічного процесу.
2. Що таке «педагогічна взаємодія»?
3. Зобразіть у таблиці:

<i>компоненти</i>	<i>основні завдання як об'єкта</i>	<i>основні завдання як суб'єкта</i>
Педагог	знає впливу виховного	...
Вихованець

Педагогічне завдання 2

1. Доведіть значення взаємозв'язку принципів побудови педагогічного процесу в роботі з дітьми та умов їхнього використання.
2. Усно або письмово закінчіть речення:
 - Педагогічний процес – спеціально організована, цілеспрямована взаємодія ...
 - Педагогічне співробітництво – взаємодія педагога ...
 - До суперечностей педагогічного процесу належать: ...
 - Серед загальних закономірностей педагогічного процесу найсуттєвішими є: закономірність зумовленості ...
3. Визначте сутність педагогічної ситуації та особливості її розв'язання.

Педагогічне завдання 3

1. Наведіть приклад використання 2 – 3 принципів педагогічного процесу.
2. Наведіть приклад «педагогічної взаємодії».
3. Складіть 2 – 3 педагогічні ситуації та усно розберіть їх. Проаналізуйте рішення учителя.

Педагогічне завдання 4

1. У чому особливості педагогічного процесу?
2. Назвіть основні функції складових педагогічного процесу.
3. Перелічіть основні суперечності педагогічного процесу. Більш детально зупиніться на окремих із них.

Педагогічне завдання 5

1. Озвучте мету і основні завдання наступних компонентів педагогічного процесу:
 - зміст –
 - форми і методи –
 - педагогічна діагностика –
 - критерії ефективності –
2. Охарактеризуйте педагогічну взаємодію.
3. Опишіть результативний компонент педагогічного процесу. У чому його відмінність із змістовим? Поясніть

Педагогічне завдання 6

1. Дайте характеристику цільового компоненту педагогічного процесу.
2. Озвучте мету наступних компонентів педагогічного процесу:
 - Організація взаємодії з навколишнім середовищем –
 - педагог –
 - вихованець –

3. Проаналізуйте дотримання принципів педагогічного процесу у сучасній школі:

- зв'язок навчання і виховання із працею –
- принцип колективного характеру навчання і виховання –

Тест для контролю 1

1. Дайте стислу характеристику підготовчого етапу педагогічного процесу.
2. Що таке принцип вибору оптимальних форм і методів педагогічного процесу?
3. Педагогічне завдання і педагогічна ситуація.
4. Цілісність – основна особливість педагогічного процесу.

Тест для контролю 2

1. Перелічіть основні характеристики педагогічного процесу.
2. Поясніть у чому полягають суперечності між цілісністю особистості і функціональним підходом до її формування?
3. Що таке закономірність стимулювання?
4. Дайте визначення понять:
 - Педагогічний процес –
 - Зміст педагогічного процесу –
 - Педагогічне співробітництво –

Тест для контролю 3

1. Що таке педагогічна діагностика.? Назвіть її мету, завдання.
2. Поясніть закономірність управління педагогічним процесом.
3. Перелічіть основні етапи педагогічного процесу.
4. Розмежуйте поняття:
 - система –
 - педагогічний процес –
 - об'єкт діяльності педагога –

- предмет педагогічної діяльності –

Тест для контролю 4

1. Опишіть: яким чином рівень організації, управління та продуктивності характеризують педагогічний процес?
2. Що називаємо формами і методами педагогічного процесу?
3. Розташуйте у правильному порядку основні етапи вирішення педагогічного завдання:
 - Проектування варіантів вирішення проблеми;
 - Вибір найбільш оптимальних варіантів вирішення проблеми;
 - Аналіз педагогічної ситуації;
 - Формування педагогічної проблеми;
 - Реалізація плану вирішення проблеми;
 - Аналіз результатів.
4. Що являє собою завершальний етап педагогічного процесу?

Тест для контролю 5

1. Що таке принцип свідомості, активності та творчості учнів?
2. Що містить у собі змістовий компонент педагогічного процесу. Оберіть правильну відповідь:
 - а) Різноманітні цілі та основні завдання;
 - б) досягнуті результати;
 - в) взаємодія учителя і учнів;
 - г) зміст, що виражається в меті та завданнях;
 - д) правильної відповіді немає.
3. Що є основною складовою педагогічного процесу?
4. Що таке цілісність педагогічного процесу?

Тест для контролю 6

1. Зобразіть схематично (у рисунку) основні компоненти педагогічного процесу.

2. Які функції виконують складові педагогічного процесу?
3. Перелічіть основні суперечності педагогічного процесу
4. Визначте сутність та особливості одного з компонентів педагогічного процесу.

Тест для контролю 7

1. Наведіть приклад використання одного – двох принципів педагогічного процесу у сучасній школі. Аргументуйте.
2. Дайте визначення понять:
 - педагогічна діагностика –
 - педагогічне співробітництво –
 - цілісність –
3. Продемонструйте: яким чином побудова педагогічного процесу сприяє всебічному і гармонійному розвитку особистості.
4. Перелічіть суперечності педагогічного процесу.

Тест для контролю 8

1. Що таке цілісність педагогічного процесу?
2. Що є рушійними силами педагогічного процесу? Опишіть.
3. Що ми називаємо педагогічною взаємодією?
4. Які із нижче означених дій не належать до етапу підготовки педагогічного процесу:
 - а) створення умов;
 - б) підведення підсумків роботи;
 - в) прогнозування результатів;
 - г) діагностика;
 - д) постановка мети;
 - ж) використання визначених форм і методів роботи.

Тест для контролю 9

1. Оберіть правильну відповідь:
Педагогічний процес характеризують:
 - а) обстановка у класі, чистота і порядок;
 - б) організація управління школою;
 - в) ціль, завдання, зміст, форми і методи взаємодія учителя і учнів;
 - г) проведення нарад, засідання педагогічної ради школи.
2. Дайте порівняльну характеристику діяльнісного та цільового компонентів педагогічного процесу.
3. У чому полягає мета і завдання критеріїв ефективності педагогічного процесу?
4. Перелічіть закономірності педагогічного процесу

Тест для контролю 10

1. Чому ми розглядаємо педагога і учня як об'єкт і суб'єкт педагогічного процесу?
2. Розмежуйте поняття «педагогічне завдання» і «педагогічна ситуація».
3. Дайте визначення понять:
 - закономірності –
 - цілісність педагогічного процесу –
 - педагогічна діагностика –
 - педагогічна взаємодія –
4. Охарактеризуйте принципи поваги до особистості учня та принцип доступності педагогічного процесу.

7. РОЗВИТОК І ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ

- Розвиток і формування особистості, закономірності та рушійні сили розвитку
- Напрями і чинники розвитку особистості, їх взаємозв'язок
- Вікова періодизація в педагогіці
- Нерівномірність розвитку. Акселерація і ретрадація в розвитку особистості
- Урахування індивідуальних особливостей учнів
- Теорії розвитку особистості

Навчальні цілі:

Знати – вікову періодизацію у педагогіці; напрями і чинники розвитку особистості; поняття «розвиток», «формування»; закономірності та рушійні сили розвитку особистості; теорії розвитку.

Уміти – виявляти нерівномірність у розвитку дитини; розрізняти вікові періоди, здібності, задатки

Опорні поняття: особистість, індивід, розвиток, формування, структура особистості, вікові особливості розвитку, індивідуальні особливості розвитку, нерівномірність розвитку

Літопис цікавих думок

Діти – це наш суд на миру, наше дзеркало, в якому совість, розум, чесність,

охайність нашу – все в наявності видно. Діти можуть нами закриватися, ми ними – ніколи

В.Астаф'єв

Скільки дурниць коїться через нецтво! І підлоти теж – тому що підлість значно тісніше пов'язана з глупотою, ніж про це прийнято думати

Ч.Айтматов

Виховання розгортається як найширша в світі проблема – проблема життя особистості

Л.Виготський

Життя і є освіта, і теорія освіти по суті є теорія життя

С.Гессен

Задача будь-якої освіти – прилучення людини до культурних цінностей науки, мистецтва, моралі, права, господарства, перетворення природної людини в культурну.

С.Гессен

Три шляхи ведуть до знання: шлях міркувань – цей шлях найблагородніший, шлях наслідування – це найлегший шлях, і шлях досвіду – цей шлях найтяжчий

Конфуцій

В поняття характеру я вкладаю весь зміст особистості, тобто і характер зовнішніх проявів, і внутрішньої переконаності, і політичне виховання, і знання, геть усю картину людської особи; я вважаю, що ми. Педагоги, повинні мати таку програму людської особи, до якої ми повинні прагнути

А.Макаренко

Невихована людина є самим диким і жорстоким звіром

Платон

Виховання є передання найкращих моральних заповітів і знання попередніх поколінь для того, щоб із дитини виробилася людина в найкращому значенні слова, найкраще фізично й інтелектуально пристосована до умов життя

С.Русова

Надто багато в світі людей, яким ніхто не допоміг пробуджуватись

А.Сент-Екзюпері

Моє заповітне бажання – передати тобі ту життєву мудрість, яку називають умінням жити

В.Сухомлинський

Нині як ніколи набуває особливого значення перспективність виховної роботи, спрямованість її у майбутнє

В.Сухомлинський

У дитинстві закладається людський корінь.

Жодної людської рисочки природа не відшліфовує – вона закладає, а відшліфовувати нам – батькам, педагогам, суспільству.

В.Сухомлинський

Людину можна виховати тільки добром

В.Сухомлинський

Головна достойність...викладача полягає в тому, щоб він вмів виховувати учня своїм предметом. Але для цього учні повинні бути вповні його вихованцями, і він мусить знати їх і мусить сам проводити їх до згодної мети

К.Ушинський

Мені дане моє життя і моє життя – це передусім те, що я знаходжусь у світі; і ні в якому-небудь невизначеному, а в цьому світі, у цьому теперішньому, і не просто в цьому театрі, а саме в цей момент, займаючись тим, чим Я в ньому займаюся, в цьому театральному фрагменті мого життєвого світу, - Я філософствую.

Хосе Ортега-і-Гассет

Сьогодні як ніколи гостро стоїть завдання осмислення і пізнання буття, створення нової філософії освіти, розкритої до таємниць життя людини, її прагнень, можливостей, досягнень.

На цій основі повинна формуватися нова педагогіка – педагогіка вільної особистості

В.Шадриков

У центрі нової теорії знаходиться ідея життєтворчості: формування людини як творця, проектувальника власного життя...

У цій ідеї втілюється смисл існування людини у світі, необхідність його перетворення у суб'єкта всесвітньої історії

В.Шубинський

Репродуктивний рівень:

1. Занотуйте міркування видатних педагогів і філософів про вікову періодизацію та особливості розвитку дітей.
2. Запишіть цитати висловлювань психологів про розвиток дитини у різні вікові періоди.
3. Користуючись навчальними посібниками з вікової фізіології та дитячої і педагогічної психології, выпишіть особливості анатоμο-фізіологічного і психічного розвитку дітей молодшого, середнього і старшого віку.
4. Підберіть приказки та прислів'я, легенди про розвиток людини.
5. Із нормативних документів про освіту законспекуйте основні положення про необхідність всебічного гармонійного розвитку особистості.
6. Ознайомтесь із науковою літературою (медичною) про результати найновіших досягнень генетики. Законспекуйте найбільш цікаві статистичні дані.

Частково-пошуковий рівень:

1. Складіть 7 – 10 бібліографічних карточок по літературі даної теми. Доповніть їх власними анотаціями.
2. На основі Законів України «Про освіту», «Про позашкільну освіту» та ін. выпишіть і змодельуйте систему освіти в Україні; складіть перелік

основних завдань освіти у напрямку розвитку і формування особистості.

3. Підготуйте реферати на теми:

- 1) «Особистість та її становлення. Якості особистості»;
- 2) «Структура особистості»;
- 3) «Індивід. Особистість. Індивідуальність»;
- 4) «Вікова періодизація у педагогіці»;
- 5) «Характерні особливості дітей різних вікових категорій»;
- 6) «Акселерація та ретрадація – реалії сьогодення»;
- 7) «Рушійні сили розвитку особистості»;
- 8) «Напрями і чинники розвитку особистості»;
- 9) «Клонування – реалії та перспективи».

Творчий рівень:

1. Проаналізуйте процеси власного розвитку. Назвіть прояви соціального успадкування.
2. Відвідайте 2 – 3 школи міста (села). Проаналізуйте навчально-виховну роботу школи з точки зору врахування індивідуальних особливостей дітей.
3. Складіть творчий звіт (твір) про діяльність кращих учителів області (району). Проаналізуйте: чому ви вважаєте саме їх практичну діяльність найбільш ефективною?
4. Складіть порівняльну характеристику 2 – 3 школярів різного віку. Продемонструйте особливості їх розвитку, опираючись на власну дослідження. Відповідь доповніть конкретними прикладами.
5. Складіть міні-твір на тему: «Причини виникнення акселерації дітей».
6. Підготуйте виступ на тему: «Розвиток здібностей молодшого школяра», «Характер та його прояви», «Темперамент», опираючись на власні спостереження за школярами початкових, середніх і старших класів школи.

Картка самостійної роботи А

Опишіть засоби впливу на розвиток особистості

скерованість	- ...
можливості	
характер	
самоуправління	
здібності	

Картка самостійної роботи Б

Заповніть таблицю

<i>вік</i>	<i>характерні особливості</i>
Молодший шкільний вік	- бурхливий розвиток систем організму, ...
Підлітковий вік	
Юнацький вік	

Картка самостійної роботи В

Заповніть таблицю «Особливості розвитку особистості»

	<i>анатомо- фізіологічний напрямок</i>	<i>психічний напрямок</i>	<i>соціальний напрямок</i>

--	--	--

Картка самостійної роботи Г

1. Як відомо, важливу роль у розвитку особистості відіграють наступні чинники:

- спадковість ;
- середовище;
- діяльність

Охарактеризуйте кожен із них.

2. Розмежуйте поняття:

- особистість –
- індивідуальність –
- індивід –

Картка самостійної роботи Д

1. Останнім часом спостерігаються явища нерівномірного розвитку дітей: акселерація та ретрадація. Дайте визначення даних понять. Опишіть теорії виникнення явища акселерації:

- 1) Геліогенна теорія;
- 2) Теорія гетерозії;
- 3) Теорія урбанізації;
- 4) Нітритивна теорія;
- 5) Теорія опромінювання.

2. Що складає індивідуальні відмінності особистості. Перелічіть, охарактеризуйте кожен з них.

Педагогічне завдання 1

1. Розмежуйте поняття:

- 1) темперамент –
 - 2) характер –
 - 3) індивідуальні відмінності –
 - 4) задатки –
 - 5) здібності –
2. Перелічіть та охарактеризуйте біологічні та соціальні якості, що притаманні людині.
 3. Проаналізуйте суттєві розбіжності у розвитку дітей молодшого шкільного та юнацького віку. У чому вони полягають?

Педагогічне завдання 2

1. Охарактеризуйте підлітковий вік.
2. Проаналізуйте зміст процесів:
 - 1) інтеріоризації –
 - 2) екстеріоризації –
3. Назвіть основні внутрішні суперечності у розвитку особистості.

Педагогічне завдання 3

1. Назвіть основні зовнішні суперечності у розвитку особистості.
2. У чому полягає індивідуальність?
3. Поясніть основні положення теорії урбанізації.
4. Що таке соціальний напрямок розвитку людини?

Педагогічне завдання 4

1. Схематично зобразіть основні чинники впливу на розвиток особистості.
2. Що передує: здібності чи задатки? Відповідь обґрунтуйте.
3. Заповніть таблицю «Основні групи теорії розвитку»

біологічна - ...
соціологічна - ...
конвергенції - ...

Педагогічне завдання 5

1. Перелічіть основні характеристики особистості, якій властиві процеси акселерації.
2. Проаналізуйте вплив середовища на розвиток особистості.
3. Що таке темперамент людини?

Педагогічне завдання 6

1. Перелічіть основні характеристики психічного напрямку розвитку особистості.
2. Проаналізуйте, які якості властиві людині від народження? Які набуваються нею у процесі навчання і виховання? Діяльності?
3. Перелічіть внутрішні і зовнішні суперечності у розвитку особистості.

Тест для контролю 1

1. Дайте визначення понять:
 - 1) індивід –
 - 2) індивідуальність –
 - 3) характер –
 - 4) задатки –
2. Дайте характеристику понять «акселерації» та «ретрадації».
3. Яку роль відіграє спадковість у процесі розвитку особистості?
4. Перелічіть суттєві відмінності дітей молодшого і юнацького віку.

Тест для контролю 2

1. Поясніть у чому полягають індивідуальні відмінності особистості?
2. Опишіть суть теорії гетерозії.
3. Заберіть зайвий компонент у ланцюжку:
задатки – здібності – спадковість – творчий потенціал;

індивід – індивідуальність – педагогіка – особистість;
інтеріоризація – акселерація – ретрадація – середовище.

4. Опишіть анатомо-фізіологічний напрямок у розвитку людини.

Тест для контролю 3

1. Дайте визначення:

- 1) розвиток –
- 2) формування –
- 3) особистість –
- 4) індивідуальність -...

2. Що таке біологічні і соціальні якості людини?

3. Діяльність та її значення в розвитку особистості.

4. Перелічіть рушійні сили розвитку особистості.

Тест для контролю 4

1. Оберіть правильну відповідь:

Вікова періодизація – це:

- 1) поділ цілісного життєвого циклу людини на вікові відрізки;
- 2) поділ шкільного життя на періоди;
- 3) поділ життєвого циклу людини на важливі її моменти.

2. Що є рушійними силами розвитку особистості?

3. Яким чином виховання впливає на розвиток дитини. Складіть чіткий перелік.

4. Що таке екстеріоризація?

Тест для контролю 5

1. Що є рушійними силами розвитку особистості?:

- 1) задатки;
- 2) протиріччя;
- 3) середовище;

- 4) закономірності;
- 5) спадковість.
2. У чому ви вбачаєте сенс знання педагога вікових та індивідуальних особливостей дітей? Занотуйте міркування.
3. Для чого необхідна вікова періодизація в педагогіці?
4. Чи пов'язані між собою педагогіка і анатомія? Чим саме? Для чого ми виокремлюємо анатомо-фізіологічний напрямок розвитку особистості?

Тест для контролю 6

1. Положення про те, що вікова періодизація – це поділ цілісного життєвого циклу людини на вікові відрізки, що вимірюються роками:
 - 1) вірна;
 - 2) невірна.
2. Основними чинниками, що впливають на розвиток особистості є:
 - 1) спадковість, середовище, виховання;
 - 2) діяльність, виховання, вплив ровесників;
 - 3) місце проживання, школа, позашкільні заходи виховання.
3. Розмежуйте поняття:
 - 1) особистість –
 - 2) розвиток особистості –
 - 3) структура особистості
 - 4) формування особистості –
4. Перелічіть теорії розвитку.

Тест для контролю 7

1. Назвіть основні завдання педагога у процесі розвитку дітей молодшого шкільного віку.
2. Що таке напрями розвитку особистості?
3. Охарактеризуйте біологічну теорію розвитку.

4. Дайте визначення інтеріоризації та екстеріоризації.

Тест для контролю 8

1. Розкрийте структуру особистості.
2. У чому полягає сутність реформування сучасної освітньої галузі? Поєднайте її з розвитком особистості.
3. Що є рушійними силами розвитку особистості?:
 - 1) протиріччя;
 - 2) спадковість;
 - 3) задатки;
 - 4) здібності;
 - 5) середовище.
4. Чи погоджуєтесь ви із твердженням, що особистість – це людина, соціальний індивід, що поєднує в собі риси загальнолюдського, суспільно значущого та індивідуально неповторного. Якщо ні, поясніть чому?

Тест для контролю 9

1. Озвучте провідну мету навчання і виховання.
2. Охарактеризуйте суть теорії опромінювання.
3. Що таке психічний напрямок розвитку особистості?
4. Для чого необхідно знати вікову періодизацію? На що особливо необхідно звернути увагу сучасному учителю у навчально-виховному процесі?

Тест для контролю 10

1. Що являє собою нітритивна теорія?
2. Порівняйте два явища: акселерації та ретрадації. Назвіть основні характеристики кожної з них.
3. Що таке діяльність? Середовище? Продемонструйте їхній вплив на розвиток особистості.

4. Перелічіть основні особливості підліткового віку. Які труднощі можуть виникати у вчителя під час роботи з дітьми даного віку? Чому?

8.СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ У ПРОЦЕСІ СОЦІАЛІЗАЦІЇ

- Вплив середовища на розвиток і формування особистості
- Загальна характеристика процесу соціалізації
- Класифікація і загальна характеристика факторів соціалізації особистості

Навчальні цілі:

Знати – суть процесу соціалізації, класифікацію і характеристику її факторів

Уміти – класифікувати фактори соціалізації, виокремлювати основні педагогічні поняття у процесі опрацювання літературних джерел

Опорні поняття: соціалізація, середовище, розвиток, формування, фактори соціалізації особистості, макросередовище, мезосередовище, мікросередовище

Літопис цікавих думок

Ключ до розкриття цієї таємниці (успішного навчання і розумового розвитку школярів) можна виразити у кількох словах: радість пізнання і творчої праці

М.Данилов

Не в кількості знань полягає освіта, а в розумінні і вмілому застосуванні
всього того, що знаєш

А.Дістервег

Найважливіше завдання цивілізації – навчити людину мислити

Т.Едісон

Виховання є мистецтвом, використання якого повинно вдосконалюватися
протягом багатьох поколінь. Кожне покоління, озброєне знаннями
попереднього, може більше й більше виконувати виховання, яке пропорційно й
доцільно розвиває природні здібності людини і таким шляхом веде весь рід
людський до його призначення

І.Кант

Немає нічого більш важкого, ніж перевиховувати людину, погано
виховану

Я.Коменський

Нема кращого методу повідомлення знань розуму, ніж метод подання їх у
найбільш різноманітних формах. Коли ідеї, що досягли нашого розуму,
об'єднуються в міцності розуму, стан, в якому вони перебувають, стає
недоступним

Д.Максвелл

Виховання – справа важка, і поліпшення його умов – один із священних
обов'язків кожної людини, адже немає нічого важливішого, як освічення самого
себе і своїх близьких

Сократ

Виховання людини починається разом із її народженням, перш ніж чути,
вона вже навчається. Досвід передує урокам

Ж.-Ж.Руссо

Активне життя дитячої думки – це найголовніша передумова і свідомого

ставлення до навчання, і міцних, глибоких знань, і делікатних інтелектуальних взаємовідносин у колективі

В. Сухомлинський

Емоційна насиченість сприйняття – це духовний заряд дитячої творчості

В. Сухомлинський

Будь-яке знання є мертвим, якщо в учнів не розвивається ініціатива і самодіяльність: учнів потрібно привчати не тільки до мислення, а й до хотіння

М. Умов

Запропонуйте дитині вивчити кілька якихось невідомих їй слів, і вона буде дарма мучитися над ними; та зв'яжіть з картинками двадцять таких слів – і дитина відразу засвоїть їх

К. Ушинський

Зробивши цікавим свій урок, ви можете не боятися, що надокучите учням, та пам'ятайте, що не все може бути цікавим, а є й нудні речі, і вони мусять бути. Привчіть же дитину робити не тільки те, що її цікавить, а й те, що не захоплює – робити заради задоволення виконувати свій обов'язок

К. Ушинський

Допитливість створює вчених і поетів

А. Франс

Репродуктивний рівень:

1. Підберіть українські приказки та прислів'я, в яких відображено чинники впливу на розвиток особистості.
2. На основі літературних джерел, наукових текстів складіть короткі тези про соціалізацію та основні чинники.
3. Проаналізуйте фактори соціалізації на основі творів видатних педагогів минулого.

Частково-пошуковий рівень:

1. Складіть 7 – 10 бібліографічних карток з теми.
2. Прослідкуйте власний процес соціалізації. Виокремте найбільш вагомі чинники впливу на нього.
3. Підготуйте реферати і повідомлення на теми:
 - 1) «Середовище та його вплив на процес соціалізації особистості»;
 - 2) «Групи ровесників та їх роль у процесі розвитку людини»;
 - 3) «Держава. Суспільство. Їх місце у житті індивіда»;
 - 4) «Субкультури, їх прояви»;
 - 5) «Етнічні групи України»;
 - 6) «Порівняльна характеристика процесу соціалізації особистості, що проживає в селі та місті»;
 - 7) «Виховні організації та їх вплив на розвиток особистості».

Творчий рівень:

1. Занотуйте роздуми на тему:
 - 1) «Зона актуального розвитку», «Зона найближчого розвитку»;
 - 2) «Роль етносу в процесі соціалізації»;
 - 3) «Спілкування і розвиток особистості».
2. На основі власних спостережень підготуйте творчий звіт про спільні та відмінні риси представників різних етнічних груп в Україні.
3. Як результат власного дослідження, напишіть міні-твір «Я – представник субкультури. Чинники впливу».

Картка самотійної роботи А

1	<p>Розкрийте зміст понять:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) виховання – 2) самовиховання – 3) формування - 4) розвиток – 5) соціалізація –...
---	---

2	<p>Визначте відмінності у поняттях:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) розвиток – 2) формування – 3) індивід – 4) індивідуальність - ...
---	---

Картка самостійної роботи Б

Продемонструйте вплив середовища на процес соціалізації особистості:

<i>середовище</i>	<i>його значення у процесі соціалізації</i>
природне	- ...
соціальне	
домашнє	

Картка самостійної роботи В

1	Що таке соціальне виховання? Соціалізація?
2	Перелічіть основні фактори соціалізації особистості
3	<p>Охарактеризуйте основні сфери соціалізації особистості:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) спілкування; 2) діяльність; 3) самосвідомість

Картка самостійної роботи Г

Проаналізуйте фактори соціалізації особистості

<i>фактори</i>	<i>складові</i>
1) мікрочинники	сім'я, сусіди, ровесники, виховні організації
2) мезочинники	регіони,...
3) макрочинники	країна, ...

Картка самостійної роботи Д

1	Дайте визначення мікрочинників соціалізації особистості: 1) сусідство - ... 2) виховні організації - ...
2	Перелічіть основні функції сім'ї у процесі соціалізації
3	Перелічіть особливості процесу соціалізації

Педагогічне завдання 1

- Перелічіть основні характеристики процесів:
 - ідентифікація - ...
 - інтеріоризація - ...
- Що таке соціальне виховання? Соціальна педагогіка? Соціалізація? Розмежуйте ці поняття.
- Покажіть вплив середовища на соціалізацію особистості.

Педагогічне завдання 2

- Що ви розумієте під формуванням особистості? Як пов'язані (чи навпаки) процеси формування та соціалізації?
- Становлення людини як соціальної особистості, яке відбувається у процесі розвитку і виховання.

3. Який зміст ви вкладаєте у поняття «спадковість»?

Педагогічне завдання 3

1. Чому соціалізацію вважаємо процесом двостороннім. Аргументуйте.

2. Охарактеризуйте соціалізацію особистості як двосторонній процес, заповнивши таблицю:

Включення в систему суспільних відносин	Самостійне відтворення відносин
Набуття якостей...	Процес розвитку...

3. Перелічіть особливості процесу соціалізації .

Педагогічне завдання 4

1. Охарактеризуйте основні сфери соціалізації індивіда:

- 1) спілкування –
- 2) діяльність –
- 3) самосвідомість –

2. Дайте визначення мезочинників:

- 1) регіон –
- 2) село –
- 3) місто –

3. Що таке субкультура? Які сучасні субкультури ви знаєте?

Педагогічне завдання 5

1. Розмежуйте поняття:

- 1) ідентифікація –
- 2) інтеріоризація –

2. У чому полягає стихійність процесу соціалізації особистості?

3. Дайте визначення середовища, його видів та ролі у процесі соціалізації особистості.

Тест для контролю 1

1. Що таке сусідство? Яким чином воно впливає на процес соціалізації особистості.
2. У чому полягає процес соціалізації?
3. Дайте визначення понять:
 - 1) етнос –
 - 2) субкультура –
 - 3) держава
4. Яким чином політичні та економічні умови існування впливають на процес соціалізації.

Тест для контролю 2

1. Чи погоджуєтесь ви з твердженням:
Соціалізація – історично зумовлений процес розвитку особистості, надання та засвоєння індивідом цінностей; норм, установок; зразків поведінки, притаманної даному суспільству.
2. Охарактеризуйте мезочинники та їх вплив на соціалізацію:
 - 1) регіон;
 - 2) село (місто);
 - 3) засоби масової комунікації;
 - 4) субкультури.
3. Чи може особистість уникнути процесу соціалізації.? Відповідь обґрунтуйте.
4. Що таке інтеріоризація?

Тест для контролю 3

1. Дайте визначення понять:

- 1) соціалізація –
 - 2) особистість –
 - 3) суспільство –
 - 4) держава –
2. Які основні сфери соціалізації індивіда ви знаєте?
 3. Охарактеризуйте значення етносу у процесі соціалізації.
 4. Спілкування і розвиток особистості.

Тест для контролю 4

1. Що таке соціальне виховання?
2. Продовжіть думку:
Соціалізація – це історично зумовлений процес ...
3. Чому вважаємо соціалізацію двостороннім процесом? Поясніть
4. У чому полягає особливість механічного засвоєння норм людиною?

Тест для контролю 5

1. Людина народжується з різними здібностями. Яку роль вони відіграють чи навпаки у становленні її як соціальної істоти.
2. Чому зростання особистості відбувається у міру її дорослішання?
3. Дайте визначення понять:
 - групи ровесників –
 - сусіди –
 - засоби масової комунікації –
 - суспільство –
4. Яким чином впливає держава на процеси соціалізації людини?

Тест для контролю 6

1. Що таке соціалізація?
2. Перелічіть фактори соціалізації

3. Умови і обставини життєдіяльності людини і соціальної групи, до якої вони належать, ідеологічно і духовно моральні відношення, моральні норми і цінності прийняті в певній людській спільності є:
- 1) макрофактори середовища;
 - 2) мезофактори;
 - 3) мікрофактори.
4. Чи є найближчими до матеріально-побутових умов життя людини мезофактори? Мікрофактори? Поясніть.

Тест для контролю 7

1. Чому сьогодні в одних і тих же умовах виростають різні люди. Який фактор у формуванні рис особистості відіграє важливу роль?
- 1) матеріальні умови побуту;
 - 2) здібності;
 - 3) спадковість;
 - 4) виховання;
 - 5) потреби людини;
 - 6) суспільство.
2. Дайте визначення понять ідентифікації та інтеріоризації.
3. Охарактеризуйте сферу соціалізації – спілкування.
4. Чому соціалізація – процес двосторонній?

Тест для контролю 8

1. Матеріально-побутові умови життя особистості та найближчого середовища є:
- 1) макрофакторами;
 - 2) мезофакторами;
 - 3) мікрофакторами.
2. Що таке соціальне виховання?

3. Дайте визначення поняття соціалізації.
4. Середовище, його види та роль у процесі соціалізації.

Тест для контролю 9

1. Що таке субкультура?
2. Поясніть роль етносу на соціалізацію особистості.
3. Чи можливо вплинути на процеси соціалізації особистості, змінюючи її місце проживання?
4. Яку роль відіграє сфера діяльності у процесі соціалізації?

Тест для контролю 10

1. Охарактеризуйте самосвідомість як сферу соціалізації.
2. Що таке природне середовище?
3. Перелічіть мезофактори соціалізації.
4. Дайте визначення понять:
 - соціалізація –
 - соціальне виховання –

9. СПАДКОВІСТЬ І РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ

- Поняття «спадковість». Взаємозв'язок розвитку, спадковості і виховання
- Генотип і його частини. Спадкові програми розвитку особистості: детермінована і змінна складові
- Задатки та здібності

Навчальні цілі:

Знати – визначення понять «спадковість», «генотип», «задатки», «здібності»; програми розвитку особистості

Уміти – розрізняти задатки та здібності; виявляти основні біологічні якості, що відрізняють одну особистість від іншої; виявляти задатки та розвивати їх

Опорні поняття: спадковість, генотип, задатки, здібності, розвиток особистості, формування особистості, спадкові програми розвитку особистості

Літопис цікавих думок

Кожний людський організм є носієм єдиного в своєму роді генотипу (генетична конструкція організму), який зумовлює відповідний фенотип (зовнішні прояви якоїсь ознаки)...

З'ясування генетичних факторів людської індивідуальності має велике наукове значення. Але яким би великим не було значення спадковості, його не

слід абсолютизувати. По-перше, цей вплив найчастіше опосередкований іншими, соціально-психологічними факторами. По-друге, і це особливо важливо, вплив природних факторів може бути більшою або меншою мірою нейтралізований системою виховання і соціального впливу.

Другий фактор, що зумовлює багатоманітність людей як особистостей, це своєрідність індивідуального життєвого досвіду.

І.Кон

Вперта дитина – результат нерозумної поведінки матері

Я.Корчак

Боротися з природою – марна справа... Учитель є помічник природи, а не її владика, її утворювач...

Я.Коменський

Виховує все: люди, речі, явища, але перш за все – люди. З них на першому місці – батьки і педагоги. З усім складним світом оточуючої дійсності дитина входить у безконечну кількість стосунків, кожний з яких неминуче розвивається, переплітається з іншими, ускладнюється фізичним і моральним зростанням самої дитини

А.Макаренко

Ми вважаємо людину істотою покірливою. Так, якщо її властивості потрібним чином розвинуті вихованням, вона дійсно стає покірливішою істотою. Але якщо людина недостатньо вихована або погано то це найдикіша істота, яку тільки народжує земля

Платон

Треба вивчити характер вихованця, важити ті обставини і умови його минулого життя, які могли мати вплив на склад його здібностей і життя, треба чесним і відвертим поводженням набути його довіри, треба довідатися про його насущні потреби і, нарешті, намацавши твердий ґрунт, взятися за діло так, як того вимагатимуть обставини, як бог на душу покладе, не чекаючи від теорії

вирішення тих питань, які мають вирішуватися на місці за допомогою якогось осяяння і творчого натхнення.

Д.Писарєв

Основним змістом психічного розвитку дитини є все більш глибоке відображення дійсності – відображення активне, дійове, яке, відображуючи, перетворює чуттєву даність явищ, щоб проникнути в їхню сутність, захопивши тенденцію їхнього розвитку, яке пізнає дійсність, змінюючи її, і змінює, пізнаючи

С.Рубінштейн

Через жінку можна оздоровити цілий народ. Жінка й мати може привести на світ здорове покоління, як вихователька – може покермувати далшим здоров'ям дітей та впоїти в них переконання, що здоров'я – це скарб, що є власністю не лише даної одиниці, але цілого народу.

О.Суховерська

Виховання – це перш за все людино ведення

В.Сухомлинський

Дитинство – щоденне відкриття світу. Потрібно, щоб це відкриття стало перш за все пізнанням людини і Вітчизни. Щоб в дитячий розум і серце входила краса справжньої людини, велич і ні з чим не зрівняна краса Вітчизни

В.Сухомлинський

Часто ми, вихователі, забуваємо, що пізнання світу починається у маленьких дітей з пізнання людини. Добро і зло відкриваються перед дитиною вже в тому, яким тоном звертається батько до матері, які почуття виражають його погляд, рухи

В.Сухомлинський

Усе, що людина має, це наслідок переданого їй знання

Л.Толстой

Ми не кажемо педагогам – робіть так чи інакше, але кажемо їм: вивчайте

закони психічних явищ, якими ви хочете керувати, і робіть, керуючись цими законами і тими обставинами, в яких ви хочете їх застосовувати. Не тільки обставини ці без краю різноманітні, але й самі вдачі вихованців не сході одна на одну. Чи можна ж при такій різноманітності обставин виховання й виховуваних індивідуумів зумовлювати які-небудь загальні виховні рецепти?

К. Ушинський

Вихователь повинен прагнути пізнати людину такою, якою вона є в дійсності, з усіма її слабостями і в усій її величі, з усіма її буденними, дрібними потребами і з усіма її великими духовними вимогами... Тоді тільки буде він спроможний черпати в самій природі людини засоби виховного впливу, а засоби ці величезні!

К. Ушинський

Якщо ви хочете зробити дитя негідником, то привчіть його з дитинства повторювати різноманітні моральні сентенції, і потім вони не будуть справляти на нього жодного впливу

К. Ушинський

Дитячко – що тісто, що замісив, те й виросте

Звичай – то другий закон

Яблуко від яблуні недалеко падає

Народна мудрість

Репродуктивний рівень:

1. Занотуйте міркування видатних педагогів про роль спадковості у розвитку особистості.
2. Знайдіть приказки, прислів'я про наслідуванню людиною спільних рис із батьком-матір'ю.
3. Із підручника з психології випишіть тези про спадковість, наслідування, генотип.
4. Складіть перелік основних рис, які можуть передаватися по роду від

діда-прадіда та дітей.

5. З підручника з анатомії та фізіології. Шкільної гігієни дітей випишіть основні положення про генотип, спадковість та її прояви.
6. Ознайомтесь із твором М.Стельмаховича «Українська народна педагогіка». Виберіть і занотуйте міркування педагога про наслідування, спадковість; роль батьків у вихованні особистості.

Частково-пошуковий рівень:

1. Напишіть 7 – 10 бібліографічних карточок з даної теми.
2. Напишіть реферати та повідомлення на теми:
 - 1) «Взаємозв'язок розвитку, спадковості і виховання»;
 - 2) «Генотип і його складові»;
 - 3) «Роль спадковості і середовища у розвитку особистості»;
 - 4) «Задатки та їх розвиток»;
 - 5) «Задатки та здібності»;
 - 6) «Розвиток творчих здібностей молодших школярів на уроці»;
 - 7) «Розвиток творчих здібностей дітей молодшого шкільного віку у родині»;
 - 8) «Таланти батьків та їх наслідування».
3. Розкрийте особливості різних видів здібностей.

Творчий рівень:

1. Проаналізуйте власний розвиток, напишіть міні-твір на тему: «Я – нащадок свого роду».
2. Складіть генеалогічне дерево вашого роду. Простежте, які професії найбільш часто обирали ваші предки, а також які риси характеру та ознаки зовнішності передались вам від них.
3. На основі власних досліджень за дітьми з неблагополучних родин складіть доповідь на тему: «Вплив виховання на розвиток особистості:

спадковість, її прояви та їх усунення».

4. Змодельуйте педагогічну ситуацію. Проаналізуйте її з позиції генетичної концепції розвитку людини.
5. Вивчіть творчу спадщину В.Сухомлинського. Складіть доповідь на тему: «Який чинник став вирішальним у розвитку певних якостей видатного педагога?»»

Картка самотійної роботи А

1	Перелічіть зовнішні та внутрішні умови впливу на особистість
2	Визначте, які із них превалюють, а які навпаки? Чому?
3	Розмежуйте поняття: <ul style="list-style-type: none">- задатки –- здібності –- спадковість –- наслідування – ...

Картка самотійної роботи Б

Перелічіть:

<i>Внутрішні умови</i>	фізіологічні: 1) 2)	психічні: 1) 2)
<i>Зовнішні умови</i>	оточення: 1) 2)	середовище: 1) 2)

Картка самотійної роботи В

1	Перелічіть основні фактори, що впливають на розвиток людини:
---	--

	1) спадковість; 2) ...
2	Що визначає біологічна спадковість?
3	Перелічіть основні частини генотипу: 1) постійна, незмінна, ... 2) ...

Картка самостійної роботи Г

Проаналізуйте частини спадкової програми розвитку особистості. Заповніть таблицю:

детермінована частина програми	- <i>забезпечує</i> : 1) продовження роду; 2) задатки мови; .. 3) ...
варіантна (змінна) частина програми	- <i>забезпечує</i> : 1) розвиток систем, які ... 2) ...

Картка самостійної роботи Д

1	Перелічіть основні якості, які людський організм успадковує від батьків: 1) інтелектуальні; 2) ... 3) ...
2	Дайте визначення понять:

	<ul style="list-style-type: none"> - генотип – - задатки – - здібності – - розвиток –
3	<p>Перелічіть можливі задатки людського організму:</p> <ul style="list-style-type: none"> 1) високоорганізований мозок; 2) задатки мови; 3) ...

Педагогічне завдання 1

1. Що таке задатки та здібності? Що спільного між ними? Що передусе задатки чи здібності? Чому?
2. Чому вважається, що за допомогою виховання можна змінити певні задатки людини?
3. На чому наголошують дані фізіології?

Педагогічне завдання 2

1. Що таке інтелектуальні здібності? Перелічіть основні відхилення в інтелекті молодших школярів, які ми спостерігаємо сьогодні? Назвіть причини таких відхилень.
2. Дайте визначення спадковості.
3. Чому ми беремо до уваги роль середовища у розвитку особистості? Відповідь обґрунтуйте.

Педагогічне завдання 3

1. Як пов'язані між собою?:
 - середовище – соціалізація – спадковість?
 - особистість – спадковість – виховання?
 - спадковість – соціалізація – людина як біологічний вид.

2. Для чого необхідний поділ середовища на:

- 1) природне;
- 2) соціальне;
- 3) домашнє?

Яким чином кожне із них впливає на розвиток або гальмування певних наявних задатків особистості?

3. Пов'яжіть родинну педагогіку із спадковістю. Відповідь обґрунтуйте

Педагогічне завдання 4

1. Що говорить про наслідування українська народна педагогіка? Які відомі вам приклади успадкування найкращих якостей з роду козаків-лицарів?
2. Чи впливає сусідство та групи ровесників на спадковість особистості? Поясніть
3. Продовжіть логічний ряд:
розвиток – здібності –
спадковість – задатки –
задатки – виховання – ...

Педагогічне завдання 5

1. Користуючись 10-бальною шкалою, оцініть рівень сформованості у вас основних якостей щодо впливу морального, розумового виховання.
2. Змодельуйте педагогічну ситуацію. Проаналізуйте її з позиції генетичної концепції розвитку людини.
3. Уявімо, дівчинка виховувалась у надзвичайно суворих спартанських умовах: вона ні з ким не гралася із ровесників; мало спілкувалась з рідними; постійно перебувала на самоті. Вона була цілком обмежена ніжністю та пестощами. Поясніть: чому розвиток дитини надалі став

уповільненим? Проаналізуйте явище з позицій генетичної концепції розвитку людини.

Тест для контролю 1

1. Визначте роль середовища та виховання на розвиток дитини. Який з даних факторів превалює? Чому?
2. Які чинники і з якого моменту здатні впливати на розвиток особистості? Наведіть приклади.
3. Які фактори впливають на розвиток психіки людини?
4. Які чинники, на вашу думку, превалюють у розвитку обдарованих дітей?

Тест для контролю 2

1. У чому спостерігаємо різницю між дітьми, відсталими у розумовому розвитку і звичайними школярами? Поясніть відповідь
2. Яким чином родина та батьки здатні загальмувати розвиток дитини?
3. Проаналізуйте закономірності особливості розвитку особистості.
4. Що таке задатки?

Тест для контролю 3

1. Дайте визначення спадковості.
2. Продемонструйте її роль у розвитку особистості. У чому перевага полягає наслідування людиною одних якостей і відсутність інших? Поясніть.
3. Продовжіть логічний ряд:
 - родина – спадковість –
 - виховання – здібності –
4. У чому родинна педагогіка вбачає головну роль середовища? Виховання? Спадковості?

Тест для контролю 4

1. Яким чином впливають на розвиток певних якостей засоби масової інформації?
2. Що таке природне (біологічне) в людині?

3. Що відносимо до спадкових властивостей особистості?
4. Від чого залежить реалізація або гальмування задатків особистості?

Тест для контролю 5

1. Що таке варіантна частина програми?
2. Які хвороби мають спадковий характер?
3. Перелічіть основні проблеми, які охоплює педагогічний аспект досліджень закономірностей людського розвитку.
4. У чому полягає несприятлива для інтелектуального розвитку спадковість?

Тест для контролю 6

1. Перелічіть чинники, що впливають на розвиток людини. Поясніть коли і чому вони починають впливати?
2. Поясніть закономірності і особливості розвитку людини.
3. Дайте визначення понять:
 - спадковість –
 - особистість –
 - родинна педагогіка –
 - акселерація –
4. Змодельуйте педагогічну ситуацію з погляду наукових підходів до вивчення розвитку особистості.

Тест для контролю 7

1. Чи вважаєте ви твердження, що
Спадковість – це здатність організму відтворювати потомство, передавати свої ознаки наступним поколінням, відновлення у нащадків біологічної схожості з батьками?:
 - 1) вірним;
 - 2) невірним.
2. Що ми називаємо спеціальними задатками?

3. Які спеціальні задатки можна розвинути, а які ні? Чому?

Тест для контролю 8

1. Чи дане твердження правильне?:

Розвиток людини – складний, довготривалий процес, що відбувається протягом усього її життя і детермінований внутрішніми і зовнішніми умовами.

Чому? Що таке внутрішні і зовнішні умови?

2. Дайте визначення понять:

1) задатки –

2) здібності –

3) спадковість –

4) формування –

4. Чому в західній педагогіці існує твердження про те, що моральні якості людини біологічно обумовлені? Поясніть

Тест для контролю 9

1. Чи вважаєте ви що:

Спадковість і середовище є рушійними силами розвитку особистості? Відповідь обґрунтуйте.

2. Які риси можна віднести до спадково переданих особливостей будови і функціонування мозку людини?

3. Що ви можете сказати про психічний розвиток одно яйцевих близнюків? Чим пояснюється дане явище? Чи існують, на вашу думку, відмінності в індивідуальності таких близнюків?

4. Які фактори впливають на формування психіки людини? Які з них є вирішальними?

Тест для контролю 10

1. Чи погоджуєтесь ви з твердженням:

Розвиток особистості є суспільно обумовлений процес, а цілеспрямовані дії на

неї мають велике значення у формуванні людини.

2. Порівняйте вплив на особистість:

- 1) середовища;
- 2) виховання;
- 3) спадковості

3. Дайте логічне завершення думки:

Людина – природна істота. Вона наділена природними силами, задатками...

4. Чи вважаєте ви, що основою індивідуального й особистісного розвитку людини є природжені потяги та інстинкти. Відповідь обґрунтуйте.

10. РОЛЬ ВИХОВАННЯ У РОЗВИТКУ ЛЮДИНИ І ФОРМУВАННІ ЇЇ ОСОБИСТОСТІ

- Виховання як суттєвий чинник розвитку особистості школяра
- Мета і завдання виховання в сучасній українській школі
- Ідеал українського виховання
- Зарубіжні напрями педагогіки про мету виховання

Навчальні цілі:

Знати – суть і значення виховання; його мету і основні завдання; роль виховання у розвитку людини; ідеал національного виховання; зарубіжні напрями педагогіки про виховання

Уміти – виокремлювати основні педагогічні поняття у ході опрацювання літературних джерел

Опорні поняття: виховання, розвиток, формування, мета виховання, основні завдання виховання, ідеал виховання, моральне виховання, естетичне виховання, фізичне виховання, розумове виховання, трудове виховання

Літопис цікавих думок

Педагог повинен бути сам вихованою і освіченою людиною. Тому підготовка педагога починається з його власного виховання і освіти

П.Блонський

Національне виховання в Українській державі має бути спрямоване на формування в молоді та дітей світоглядної свідомості, ідей, поглядів; переконань, ідеалів, традицій, звичаїв, інших соціально значущих надбань вітчизняної і світової духовної культури.

Державна національна програма «Освіта. Україна XXI століття»

Виховання є мистецтвом, використання якого повинно вдосконалюватися протягом багатьох поколінь. Кожне покоління, озброєне знаннями попереднього, може більше й більше виконувати виховання, яке пропорційно й доцільно розвиває природні здібності людини і таким шляхом веде весь рід людський до його призначення

І.Кант

Завдання виховання...не стільки повідомляти дітям ґрунтовне знання наук, скільки розширити і побудувати їхні душі якнайкраще, щоб вони могли оволодіти будь-якою, коли самі візьмуться за неї....

Д.Локк

У погано вихованої людини сміливість набирає вигляду грубощів: вченість стає в неї педантизмом; дотепність – блазнюванням; добродушність – улесливістю

Д.Локк

Виховує все: люди, речі, явища, але перш за все – люди. З них на першому місці – батьки і педагоги. З усім складним світом оточуючої дійсності дитина входить у безконечну кількість стосунків, кожний з яких неминуче розвивається, переплітається з іншими, ускладнюється фізичним і моральним зростанням самої дитини

А.Макаренко

Вся елементарна моральна освіта має три основи: виробити за допомогою чистих почуттів добрий моральний стан; вправлятися у моральності на справедливих і добрих справах, долаючи себе і докладаючи зусиль; і, нарешті, сформувати моральні погляди через міркування і зіставлення правових і моральних умов, в яких дитина перебуває в силу свого походження і оточуючого середовища.

І.Песталоцці

Виховання людини починається разом із народженням її, перш ніж чути, вона вже навчається. Досвід передує урокам...

Ж.-Ж.Руссо

Справжнє виховання полягає не стільки в правилах, скільки у вправах

Ж.-Ж.Руссо

Національне виховання забезпечує кожній нації найширшу демократизацію освіти, йоли його творчі сили не будуть покалічені, а навпаки дадуть нові оригінальні, самобутні скарби задля вселюдського поступу: воно через пошану до свого народу виховує в дітях пошану до інших народів

С.Русова

Виховання – справа важка, і поліпшення його умов – один із священних обов'язків кожної людини, адже немає нічого важливішого, як освічення самого себе і своїх близьких

Сократ

Часто ми, Вихователі, забуваємо, що пізнання світу починається у маленьких дітей з пізнання людини. Добро і зло відкривається перед дитиною вже в тому, яким тоном звертається батько до матері, які почуття виражають його погляд, рухи

В.Сухомлинський

Людська гордість за свою працю – найважливіше джерело моральної чистоти і благородства

В. Сухомлинський

Моральне виховання дітей – це розумне обмеження. Дитина повинна зрозуміти, що є три речі: можна, не можна і треба.

В. Сухомлинський

Щоб стати справжнім вихователем дітей потрібно віддати їм своє серце

В. Сухомлинський

Похвала, заохочення учня, колективу – дуже велика виховна сила: зростає почуття власної гідності заохочуваних, у них виникає бажання робити ще краще

В. Сухомлинський

Покарання не тільки крайня форма примусу, це також одна з форм громадської оцінки поведінки людини. Покарання перевиховує лише тоді, коли в чомусь переконує, примушує замислитись над власною поведінкою, над ставленням до людей

В. Сухомлинський

Виховання – це перш за все людино ведення

В. Сухомлинський

Виховання не лише мусить розвивати розум людини і дати їй певний обсяг відомостей, а й має запалити в ній жадобу серйозної праці, без якої життя її не може бути ні достойним, ні щасливим

К. Ушинський

Ставши одним із елементів державного і народного життя громадське виховання пішло в кожного народу своїм особливим шляхом і тепер кожен європейський народ має свою окрему характеристичну систему виховання

К. Ушинський

Головна достоїнність...викладача полягає в тому, щоб він вмів виховувати учня своїм предметом. Але для цього учні повинні бути вповні його вихованцями, і він мусить знати їх і мусить сам проводити їх до згодної мети

К. Ушинський

Репродуктивний рівень:

1. Із художніх та наукових творів виписіть тези про роль виховання на розвиток особистості.
2. Користуючись предметним покажчиком творів А.Макаренка та В.Сухомлинського, виписіть 6 – 7 думок про важливість виховання.
3. Із книги М.Стельмаховича «Українська народна педагогіка» виписіть міркування про виховання, національне виховання та його роль.
4. Із збірки творів К.Ушинського виписіть судження про роль виховання у житті людини.
5. Підберіть прислів'я та приказки про виховання.

Частково-пошуковий рівень:

1. Напишіть 7 – 10 бібліографічних карточок по літературі з даної теми.
2. Опрацюйте Закон України «Про освіту», «Про позашкільну освіту». Виписіть основні завдання виховання підростаючого покоління.
3. Опрацюйте Концепцію національного виховання. Ви пишіть положення про сутність національного виховання, зміст загальнолюдських і національних морально-духовних цінностей; завдання фізичного, морального, естетичного, трудового та ін.. виховання.
4. Складіть перелік основних завдань загальноосвітніх навчальних закладів України із забезпечення виховання всебічно розвиненої молоді, опираючись на Закон України «Про загальну середню освіту».
5. Підготуйте доповіді та реферати на теми:
 - 1) «Виховання, його суть та роль у процесі розвитку особистості»;
 - 2) «Національне виховання: мета і завдання»;
 - 3) «Народна педагогіка про виховання молоді»;
 - 4) «Народні звичаї та традиції українського виховання»;
 - 5) «Зарубіжні напрями педагогіки про виховання»;

- 6) «В.О.Сухомлинський про виховання особистості»;
- 7) «А.С.Макаренко про роль виховання підростаючого покоління. Творча спадщина видатного педагога»;
- 8) «Основні нормативні документи про виховання та його значення».

Творчий рівень:

1. Що дає сучасному вчителю творча спадщина видатних педагогів минулого та філософів з питань виховання дитини?
2. Підготуйте порівняльну характеристику мети і завдань фізичного і розумового виховання на основі власних спостережень за школярами.
3. Вивчіть досвід учителів-новаторів. Які методи виховання є найбільш уживаними ними? Чому? Які б ви запозичили для використання у власній педагогічній практиці? Чому?
4. Напишіть міні-твір на тему: «Видатний педагог В.Сухомлинський про особливості розв'язання завдань складових виховання».
5. Напишіть доповідь (реферат), опираючись на власні дослідження, на тему: «Виховання молодшого школяра: роль школи і сім'ї».
6. Складіть розповідь про власне виховання, основні чинники впливу; недоліки та досягнення.

Картка самотійної роботи А

Заповніть наступну таблицю:

<i>виховання:</i>	<i>середовище</i>	<i>спадковість</i>
1) мета:		
2) основні завдання		
3) прогнозовані результати		

Картка самостійної роботи Б

Дайте характеристику понять і категорій:

<i>визначення поняття</i>	<i>спільні риси</i>	<i>відмінні риси</i>
виховання – це...		
навчання – це ...		
розвиток – це ...		
формування – це ...		

Картка самостійної роботи В

1. Назвіть позитивні і негативні сторони виховання:

- 1) позитивне –
- 2) негативне –

2. Порівняйте мету і основні завдання складових частин виховання:

	<i>мета</i>	<i>основні завдання</i>
розумове виховання		
моральне виховання		
естетичне виховання		
фізичне виховання		
трудове виховання		
екологічне виховання		

Картка самостійної роботи Г

1	Перелічіть основні частини виховання: 1) розумове; 2) ... 3) ...
---	---

2	Визначте мету і основні завдання національного виховання: 1)...
3	Покажіть роль виховання у розвитку особистості:є 1) 2)...

Картка самотійної роботи Д

1	Перелічіть основні завдання щодо виховання у загальноосвітніх виховних закладах: 1)...
2	У чому полягає виховна концепція української народної педагогіки: 1)...
3	Перелічіть основні загальнолюдські цінності, які виховує українська народна педагогіка: 1) ... 2) ...

Педагогічне завдання 1

1. Порівняйте рівень сформованості окремих якостей (ваших) людини та вплив на них різних частин виховання.
2. Що таке виховання? Національне виховання?
3. У чому полягає різниця між вихованням і навчанням дитини? Назвіть їх мету і основні завдання.

Педагогічне завдання 2

1. Дайте визначення понять виховання, розвитку та формування.
2. Що, на вашу думку, має більший вплив на виховання якостей:
 - 1) чесність;
 - 2) працелюбність;
 - 3) старанність?Виховання? Спадковість? Середовище?
3. У чому полягає роль українських звичаїв та обрядів у процесі використання їх у вихованні молодших школярів?

Педагогічне завдання 3

1. Яким чином впливає моральне виховання на розвиток в особистості загальнолюдських моральних чеснот? Наведіть приклад.
2. Що таке фізичне виховання? Яким чином здійснюється фізичне виховання молодших школярів вдома? У школі? Поясніть.
3. Що спільного та відмінного у вихованні обдарованих дітей та дітей з вадами розвитку?

Педагогічне завдання 4

1. Дайте визначення понять:
 - виховання –
 - національне виховання –
 - навчання –
 - самовиховання –
2. Що таке самовиховання?
3. Яку роль відіграє перший учитель у процесі виховання дитини?

Педагогічне завдання 5

1. Наведіть приклади неправильного виховання дітей (перевиховання).
2. Яким чином поєднуємо виховання і спадковість?
3. Як впливає середовище на виховання особистості?

Тест для контролю 1

1. Чи відповідь правильна:

Мета виховання – це сукупність властивостей особистості, до виховання яких прагне суспільство? Поясніть чому?

2. Порівняйте мету і основні завдання виховання і самовиховання.
3. Дайте визначення ідеалу виховання. Де можна спостерігати зразки ідеалу виховання? Наведіть приклади.
4. Перелічіть зарубіжні напрями педагогіки, які висвітлювали проблеми мети виховання.

Тест для контролю 2

1. Що таке виховання:

- 1) процес взаємодії учителя і учня, у ході якого засвоюються уміння, навички;
- 2) процес взаємодії суспільства та індивіда, у ході якого розвиваються певні якості особистості;
- 3) процес формування особистості.

2. Назвіть вирішальні фактори, що впливають на виховання тих чи інших якостей особистості.

3. Дайте порівняльну характеристику:

- 1) трудове виховання:
- 2) фізичне виховання:

4. Чи погоджуєтесь ви із твердженням, що першоджерелом виховання є учитель, школа? Поясніть чому? Ваша думка?

Тест для контролю 3

1. Чим відрізняється мета:
 - 1) морального і естетичного виховання?
 - 2) Розумового і морального?
 - 3) Фізичного та екологічного?
2. Чи погоджуєтесь ви із твердженням про те, що виховання не лише визначає розвиток, а й також залежить від нього. На що опирається виховання?
3. Перелічіть основні функції виховання.
4. На що спрямоване виховання? Національне виховання? Самовиховання?

Тест для контролю 4

1. Яка відповідь буде правильною?:

Основними функціями виховання є:

- 1) Організовує діяльність, що формує і розвиває особистість;
- 2) Збагачує особистість багажем знань;
- 3) Усуває негативні впливи;
- 4) Визначає зміст навчання і виховання;
- 5) Сприяє творчому розвитку особистості.

2. Чи правильне твердження:

Виховання – цілеспрямований та організований процес формування особистості

- 1) так;
- 2) ні.

Чому?

3. Як ви вважаєте?

Самовиховання – це:

- 1) самостійне удосконалення власних рис, якостей, творчих здібностей;
- 2) виховання всебічно гармонійно розвиненої людини навчальними

зкладами та установами;

- 3) виховання кращих якостей людини шляхом її участі у діяльності громадських організацій.
4. Проаналізуйте основні переваги виховання як фактора впливу на особистість над середовищем.

Тест для контролю 5

1. Чи наступне твердження правильне:

Національне виховання – виховання дітей на культурно-історичному досвіді народу, його звичаях та традиціях, духовності?

- 1) так;
- 2) ні.

Чому?

2. Чи погоджуєтесь ви із твердженням про те, що виховання не лише визначає розвиток, а й також залежить від нього. На що опирається виховання?

3. Чи правильне твердження:

Виховання – цілеспрямований та організований процес формування особистості

- 3) так;
- 4) ні.

Чому?

4. Перелічіть основні завдання виховання підростаючого покоління, викладені у нормативних законах про освіту та школу.

Тест для контролю 6

1. Яка роль трудового виховання? Перелічіть основні якості, які розвиваються у процесі трудової діяльності:

- 1) працелюбність;

2) ...

2. Перелічіть особливості виховних завдань фізичного та економічного виховання.

3. Що таке ідеал виховання?

4. Чи правильне твердження:

Зона найближчого розвитку охоплює завдання, які дитина не може виконати самостійно?

1) так;

2) ні.

Чому?

Тест для контролю 7

1. Що таке зона ближнього розвитку?

2. У чому полягає основне завдання сучасної національної системи виховання?:

1) передати підростаючому поколінню багатство генетичного коду народу; його мову, традиції, національну свідомість;

2) формувати соціально значущі особистісні риси громадянина України;

3) передати знання про традиції українського народу?

3. Назвіть основну мету національного виховання? У чому розбіжності з метою виховання молоді у європейських країнах?

4. Перелічіть основні завдання національного виховання:

1) формування національної свідомості;

2) ...

Тест для контролю 8

1. Національне виховання містить у собі?:

1) сукупність ідеалів народу, його оглядів та переконань;

2) сукупність обрядів;

3) сукупність різноманітних форм практичної діяльності народу;

- 4) сукупність ідеалів народу, його оглядів та переконань, традицій, звичаїв.
2. Які риси властиві громадянину України відповідно концепції національного виховання?
 - 1) духовне багатство;
 - 2) національна самосвідомість;
 - 3) розвиток індивідуальних здібностей;
 - 4) підвищення інтелектуального рівня;
 - 5) правильної відповіді немає
 - 6) ваша відповідь.
3. У чому полягає суть основних завдань виховання сучасної молоді?
4. Охарактеризуйте структуру ідеалу.

Тест для контролю 9

1. Що таке ідеал?
2. Назвіть систему компонентів духовного світу українців:
 - 1) національна психологія;
 - 2) національний характер і свідомість;
 - 3) ...
3. Розмежуйте поняття:
 - 1) свідомість – самосвідомість –
 - 2) національне виховання – національна самосвідомість –
 - 3) освіта – виховання –
4. Назвіть загальні риси, притаманні зарубіжній педагогіці:
 - 1) Виховання законопослушності; поваги до норм моралі демократичного суспільства; знання прав та обов'язків;
 - 2) Виховання духовності; доброти; знання звичаїв та обрядів народу;
 - 3) Знання прав та обов'язків; відповідальне ставлення до виконання прав

та обов'язків; ментальність.

Тест для контролю 10

1. Чи дане твердження є правильним:

Виховання поваги до Конституції, Законів України, державної символіки є одним із завдань виховання?

1) так;

2) ні.

Чому?

2. Оберіть правильну відповідь:

Основними складовими виховання є:

1) громадське, розумове, моральне, трудове, естетичне, фізичне виховання;

2) національне, розумове, фізичне, поваги до прав і обов'язків;

3) естетичне, економічне, екологічне, дотримання звичаїв та обрядів рідного краю.

3. Перелічіть основні нормативні документи, в яких закладено головна мета, пріоритетні напрями та основні шляхи реформування української системи національного виховання.

4. Що таке дієвість ідеалу? Поясніть.

11. ДІЯЛЬНІСТЬ, СПІЛКУВАННЯ І РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА

- Діяльність як актор формування особистості
- Основні види діяльності молодших школярів
- Спілкування і його значення в розвитку особистості

Навчальні цілі:

Знати – суть і основні завдання діяльності; її види; роль і значення спілкування у розвитку людини

Уміти – визначати головні педагогічні поняття у процесі опрацювання літератури

Опорні поняття: діяльність, спілкування, розвиток особистості, активність, формування особистості, види діяльності, види спілкування

Літопис цікавих думок

Справжній учитель – не енциклопедичний словник, а Сократ

П.Блонський

При безпосередньому спілкуванні з учнями внутрішнє чуття учителя підказує йому, як він повинен діяти, чинити; чи не настав час для того, щоб переходити до узагальнень, чи вони не під силу юнацькому розуму, який ще не дозрів до них, і тільки спантеличать його.

А.Дістервег

Чим нижчий духовний рівень вихователя, безбарвніше його моральне обличчя, чим більше він дбає про свій спокій і зручності, тим більше він видає наказів і накладає заборон, які ніби диктуються турботою про дітей...Тираном стане і той вихователь, який невміло дбає про моральність дітей...

Я.Корчак

...Перше, незаперечне право дитини – висловлювати свої думки, активно брати участь у наших міркуваннях про неї і пересудах. Коли ми доростемо о її поваги і довіри, коли вона повірить нам і сама скаже, в чому її право, загадок і помилок стане менше

Я.Корчак

Уява розвивається тільки в колективі, що неодмінно грається. І я як педагог повинен з ним трохи гратися. Якщо я буду тільки привчати, вимагати, наполягати, я буду сторонньою силою, може й корисною,але не близькою...

А.Макаренко

Виховання дітей потребує найсерйознішого тону, найпростішого і щирого. В цих трьох якостях повинна полягати найвища правда вашого життя.

А.Макаренко

Нормальний тон може бути тільки один. Насамперед він повинен відрізнятися явною мажорністю, проте він ні в якому разі не повинен мати характеру піднесеної, постійної бурхливості, істеричної напруженості, яка завжди неприємно б'є в очі і яка загрожує при першій невдачі зірватися в перейти в розчарування

А.Макаренко

Настрій у вас може бути яким завгодно, а голос у вас повинен бути справжнім, хорошим, твердим голосом. ..Я повинен так говорити, щоб мене усі слухали. Кожен з батьків, кожен педагог, перед тим як розмовляти з дитиною, повинен себе трохи підкрутити так, щоб усі настрої зникли...

А.Макаренко

...Так само нелегко вимовляти справедливі, але гіркі слова. В умінні робити це зливаються педагогічна майстерність і мистецтво. Велика, прямо нетерпима біда полягає у тому, що часто в розмові учителя з учнем на перше місце виступає емоційний елемент роздратування. Намагання педагога подолати зло породжує нове зло

В.Сухомлинський

Слово – це якнайважливіший педагогічний інструмент, його нічим не заміниш. Кожний учитель початкових класів. Насамперед словесник.

В.Сухомлинський

Вихователю, якщо хочеш, щоб твої сили кликали й примушували прискорено битися юні серця, йди й розповідай їм про те, що вразило тебе, що пробудило в твоєму серці гаряче тріпотіння від гордості чи гніву, радості чи ненависті

В.Сухомлинський

Якщо ви хочете, щоб вас шанували, будьте провідником дітей на стежці подиву, зачудування істиною, яку ви відкриваєте разом з дітьми

В.Сухомлинський

Бути річкою, в якій зливається гаряче серце й холодний розум, не допускати поспішних, непродуманих рішень – це одна з вічних гілок педагогічної майстерності. Якщо вона відмирає, всихає, - всі книжні знання педагогіки перетворюються в прах

В.Сухомлинський

Щоб учневі було зрозуміло й цікаво те, чого його навчають, уникайте двох крайностей: не говоріть учневі про те, чого він не може знати і зрозуміти, і не говоріть про те, що він знає не гірше, а й то й краще від учителя

Л.Толстой

Так, діти ненавидять учителів, від яких ніколи не діждешся схвалення або визнання того, що добре зроблено. А в деяких уходить у систему ніколи не хвалити, що вбиває прагнення до досконалості: хто лає. Повинен уміти й хвалити

К.Ушинський

Неправильним є твердження, яке, на жаль, ще інколи можна почути і від науковців. І від окремих учителів: слабкість виховання в багатьох школах пояснюється, мовляв, тим, що воно – «словесне виховання». Насправді виховання стає немічним, безсилим саме тоді, коли забувають, що в нашому розпорядженні є по суті єдиний тонкий і надійний, всесильний і гострий інструмент виховання – слово...Вже самого цього ..досить, щоб оцінити істину тих чи інших педагогічних заходів, правил та повчань

К.Ушинський

Одним із найсильніших звукових подразників у класі є сам учитель

С.Шацький

Репродуктивний рівень:

1. Із підручника з педагогіки випишіть визначення основних педагогічних понять даної теми.
2. Складіть словничок термінів.
3. На основі художніх та наукових праць, занотуйте міркування про роль діяльності та спілкування у розвитку особистості.
4. Прочитайте підручник з психології та вікової психології. Випишіть основні положення про роль спілкування у процесі розвитку людини.

5. Ознайомтесь із творчою спадщиною А.Макаренка, В.Сухомлинського, К.Ушинського. Занотуйте висловлювання педагогів про діяльність та спілкування.
6. Підберіть прислів'я та приказки про слово, роль книги та спілкування у житті людини.

Частково-пошуковий рівень:

1. Опрацюйте концепцію Національного виховання. Випишіть положення про роль діяльності у процесі формування загальнолюдських і національних морально-духовних цінностей.
2. Прочитайте збірник творів К.Ушинського. Випишіть основні міркування видатного педагога про діяльність, спілкування та роль слова у розвитку як учня, так і учителя.
3. На основі книги М.Стельмаховича «Українська народна педагогіка» визначте основні критерії оцінки спілкування українським народом.
4. Підготуйте реферати до доповіді на теми:
 - 1) «Спілкування та його види»;
 - 2) «Компоненти діяльності»;
 - 3) «Активна і пасивна діяльність»;
 - 4) «Види діяльності»;
 - 5) «Гра – один з найважливіших видів діяльності»;
 - 6) «Слово – важливий інструмент педагога»;
 - 7) «Видатні педагоги минулого про спілкування».

Творчий рівень:

1. Проаналізуйте як ваша родина, школа сприяли вашому всебічному розвитку. Яке місце посідало спілкування з однолітками, учителями у вашому розвитку. Напишіть міні-твір.
2. На основі власних спостережень підготуйте доповідь про роль навчальної, трудової та побутової діяльності на особистість молодшого школяра.

3. Порівняйте вплив діяльності на дітей молодшого шкільного віку загальноосвітнього виховного закладу та школи-інтернату. У чому суттєві розбіжності?
4. Вивчіть досвід роботи 1 – 2 учителів шкіл міста (району). У доповіді викладіть основні думки про те, як за допомогою вдалого використання слова учителем, спілкування у школі розвивається молодший школяр?

Картка самотійної роботи А

1	Перелічіть основні компоненти діяльності: 1) ...
2	Порівняйте роль впливу спілкування і середовища на дитину
2	Що таке активність особистості?

Картка самотійної роботи Б

1	Проаналізуйте основні компоненти діяльності: 1) суб'єкт; 2) мета; 3) засоби реалізації; 4) результати діяльності.
2	Що таке активна та пасивна діяльність особистості?
3	Як поділяють діяльність за спрямованістю?
4	У якій діяльності приймає участь школяр?

Картка самотійної роботи В

Охарактеризуйте зміст різних видів діяльності молодшого школяра:

<i>діяльність</i>	<i>мета, завдання</i>
ігрова	
навчальна	
Трудова	
художня	
спортивна	
громадська	

Картка самостійної роботи Г

<i>вид діяльності (за спрямованістю)</i>	<i>мета</i>	<i>види роботи</i>
пізнавальна		
суспільна		
спортивна		
художня		
технічна		
ремісничка		
творча		

Картка самостійної роботи Д

1	Перелічіть основні види діяльності дітей та підлітків: 1) навчання; 2) праця; 3) ...
2	Назвіть провідний вид діяльності у дошкільному віці

Педагогічне завдання 1

1. Порівняйте активну і пасивну діяльність.
2. Дайте визначення поняття діяльність та спілкування.
3. У чому полягає значення слова учителя у початковій школі? Відповідь обґрунтуйте, доповніть цитатами із творів видатних педагогів.

Педагогічне завдання 2

1. Продовжіть логічний ряд:
 - 1) Основними компонентами діяльності є:
суб'єкт – мета –
 - 2) Діяльність може бути:
активною –
 - 3) Будь-яка діяльність:
конкретна - ...
2. Поєднайте роль виховання та спілкування у процесі розвитку особистості, опираючись на українські традиції та звичаї.
3. Які основні нормативні документи наголошують на необхідності діяльності у вихованні та розвитку людини?

Педагогічне завдання 3

1. Назвіть основні фактори, що мають вирішальний вплив на розвиток людини.
2. У чому полягає суть виховання? Що таке формування?
3. Спілкування та його види.

Педагогічне завдання 4

1. Розмежуйте поняття:
 - акселерація – здібності – генно-хромосомна система – виховання;
 - соціальне середовище – соціалізація – спілкування – діяльність.
2. Перелічіть основні компоненти діяльності.
3. Як поділяється спілкування відповідно вікової категорії? (за Д.Б.Ельконіним)

Педагогічне завдання 5

1. У чому полягає значення наступних компонентів діяльності:
 - 1) мети;
 - 2) засобів її реалізації?
2. Чи можна поєднати спілкування і розвиток особистості? Якщо так, то чим саме? Поясніть
3. Чим відрізняється діяльність дітей молодшого шкільного віку від дошкільнят?
4. Чи здатна спадковість впливати на діяльність особистості?

Тест для контролю 1

1. Які чинники впливу на діяльність людини?
2. Чи правильним є твердження:
Діяльність – спосіб буття людини у світі, її здатність вносити в дійсність зміни?
 - 1) так;
 - 2) ні.
3. Яку роль відіграє суб'єкт у процесі діяльності?
 - 1) є основним виконавцем дій;
 - 2) зазнає впливу зі сторони;
 - 3) аналізує результати діяльності?
 - 4) правильної відповіді немає.
4. Що називаємо розвитком? Формуванням?

Тест для контролю 2

1. Чи правильне твердження:

Активність людини – обов'язкова умова розвитку її можливостей і обдарувань та досягнення успіху:

1) так;

2) ні.

Чому?

2. У чому виявляється активність діяльності?:

1) розвиток комунікативних здібностей;

2) формування відношення до навколишнього;

3) спостереження за навколишнім світом?

3. Поєднайте :

- розвиток особистості – здібності – спілкування – виховання

4. Що називаємо спілкуванням? Які види спілкування ви знаєте?

Тест для контролю 3

1. Чи можна у процесі спілкування змінити певні якості та риси характеру людини?

1) так;

2) ні

2. Чи можна замінити діяльність вихованням?:

1) так;

2) ні

3. Що називаємо пізнавальною активністю? Яким чином слід її розвивати у молодшому шкільному віці?

4. Яку роль відіграють батьки у процесі виховання особистості через спілкування?

Тест для контролю 4

1. Перелічіть основні види діяльності:
 - 1) навчальна;
 - 2) ...
2. Яка діяльність властива школярам?:
 - ігрова;
 - навчальна;
 - трудова;
 - художня;
 - наукова;
 - науково-дослідницька
3. Чи є навчання та праця одними із основних видів діяльності дітей та підлітків. Який вид діяльності пропущено? Назвіть.
4. Продовжіть логічний ряд:
 - 1) суб'єкт - мета – засіб реалізації – ...
 - 2) рух – пізнання – спілкування – ...

Тест для контролю 5

1. Розподіліть у правильному напрямку провідні види діяльності дитини:
 - ✓ молодший шкільний вік -
 - ✓ *маніпулятивна діяльність*
 - ✓ дошкільний вік -
 - ✓ *інтимно-особисте спілкування*
 - ✓ середній шкільний вік -
 - ✓ *навчальна діяльність, гра*
 - ✓ старший шкільний вік -
 - ✓ *праця*
2. Що таке конкретна і активна діяльність?

3. Дайте визначення:
- 1) спілкування –
 - 2) розвиток –
 - 3) формування –
 - 4) діяльність –
4. Чим відрізняється вплив середовища від спілкування на розвиток дитини?

Тест для контролю 6

1. У якій діяльності приймає участь школяр?:
- 1) праці;
 - 2) спілкуванні;
 - 3) суспільній;
 - 4) спортивній;
 - 5) художній
2. Що розуміємо під поняття пізнавальна та трудова активність. Розмежуйте їх.
3. Чим відрізняються види діяльності дітей середнього шкільного віку та дошкільників?
4. Якими можуть бути наслідки спілкування дитини з однолітками? Педагогами? Представниками етнічних груп?

Тест для контролю 7

1. Яка діяльність властива школярам?:
- 1) ігрова;
 - 2) навчальна;
 - 3) трудова;
 - 4) художня;
 - 5) наукова;

б) науково-дослідницька

2. Чи можна поєднати спілкування і розвиток особистості? Якщо так, то чим саме? Поясніть

3. Чим відрізняється діяльність дітей молодшого шкільного віку від дошкільнят?

4. Дайте визначення:

- особистість –

- розвиток –

- формування –

Тест для контролю 8

1. Дайте визначення поняття виховання.

2. Чи правильне твердження:

Чим більше емоційно забарвлена діяльність, тим ефективніше вона впливає на гармонійне формування?

1) так;

2) ні.

3. Виберіть правильний варіант:

1) спілкування – універсальний спосіб вияву групової форми буття людини;

2) будь-яка діяльність організовується завдяки спадковості;

3) за змістом спілкування буває ділове і наукове.

4. Чому із зміною віку особистість змінює види діяльності?

Тест для контролю 9

1. Чи правильне твердження:

Без спілкування немає особистості; вона не може розвиватися, існувати як соціальна істота:

1) так;

2) ні.

2. Виберіть правильну відповідь:

Спілкування буває таких видів:

1) особистість – особистість;

2) особистість – родина;

3) особистість – колектив.

3. Що являє собою виховання? Яким чином пов'язане виховання із спілкуванням та діяльністю?

4. Дайте визначення понять:

- особистість –

- розвиток –

- спілкування –

- формування –

Тест для контролю 10

1. Чи правильне твердження?:

У діяльності виявляються і розвиваються природні можливості людини, вона набуває глибоких фізичних та духовних якостей, розвиває задатки.

1) так;

2) ні.

Чому?

2. Спілкування – це

1) можливість розвиватися;

2) можливість дізнаватися нове про раніше невідомі речі;

3) можливість товаришувати та приятелювати з людьми;

4) можливість працювати.

3. Що таке гра? Які види гри вам знайомі?

4. У якому періоді розвитку людини переважає трудовий вид діяльності?

Чому?

СПИСОК ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Амонашвили Ш.А. Размышление о гуманной педагогике / Ш.А.Амонашвили. – М., 1995. – С. 267.
2. Беспалько В.П. Складові педагогічної технології. – М., 1989. – 192 с.
3. Бех І.Д. Молодший школяр у науковому просторі міжособистісних взаємин / І.Д. Бех // Початкова школа. – 2000. - № 5. – С. 7 – 12.
4. Блонский П.П. Избранные педагогические и психологические сочинения: В 2 т. / П.П.Блонский. – М.: Педагогика, 1989. – Т. 2 – 342 с.
5. Булашев Г. Український народ у своїх легендах, релігійних поглядах та віруваннях / Г.Булашев. – К.: Довіра, 1992. – 41 с.
6. Ващенко Г. Виховний ідеал / Г.Ващенко. – Полтава: Полтавський вісник, 1994. – 191 с.
7. Выготский Л.С. Игра и ее роль в психическом развитии ребенка / Л.С.Выготский // Вопросы психологии. – 1996. - № 6. – С. 64 – 76.
8. Вікова психологія / За ред.. Г.С.Костюка. – К.: Радянська школа, 1976. –

269 с.

9. Волкова Н.П. Педагогіка / Н.П.Волкова. – К.: Академія, 2001. – 231 с.
10. Волков Б.С. Задачи и упражнения по детской психологии / Б.С.Волков, Н.В.Волкова. – М.: Просвещение, 1991. – 144 с.
11. Воропай О. Звичаї нашого народу. Етнографічний нарис / О.Воропай. – Ч. 1 – II. – К.: Оберіг, 1991. – 165 с.
12. Галузинський В. Педагогіка: теорія та історія / В.Галузинський, М.Євтух. – К.: Вища школа, 1995. – 237 с.
13. Гончаренко С. Педагогічні дослідження: Методологічні поради молодим науковцям / С.Гончаренко. – К., 1995. – 386 с.
14. Грехнев В.С. Культура педагогического общения / В.С.Грехнев. – М.: Просвещение, 1990. – 143 с.
15. Демиденко В.К. Навчання, виховання та розумовий розвиток / В.К.Демиденко. – Бердянськ, 2002. – 47 с.
16. Державна національна програма «Освіта. Україна ХХІ століття». – К.: Райдуга, 1994. – 61 с.
17. Державний стандарт початкової загальної освіти // Початкова школа. – 2001. - № 1. – С. 42.
18. Дубасенюк О.А. Практикум з педагогіки / О.А.Дубасенюк. – К.: ЦНЛ, 2004. – 211 с.
19. Дудік Г.С. Формування свідомості дітей починається з малку / Г.С.Дудік // Початкова школа. – 2007. - № 6. – С. 19 – 21.
20. Єрмаков І.Г. Виховання життєтворчості: моделі виховних систем / І.Г.Єрмаков. – Харків: Основа, 2006. – 224 с.
21. Зайченко І. Педагогіка / І.Зайченко. – Чернігів, 2003. – 528 с.
22. Закон України «Про освіту» // Право України. – 1996. - № 7. – С. 68 – 84.
23. Закон України «Про загальну середню освіту» // Освіта України. – 1999. - № 25.

24. Зверева І.Д. Практикум з педагогіки / І.Д.Зверева, Л.Г.Коваль. – К.: ІЗМН, 1996. – 124 с.
25. Іващенко О.З. Формування розумової культури / О.З.Іващенко // Початкова школа. – 1998. - № 8. – С. 40 - 42.
26. Іващенко О.З. Культура розумової праці особистості в контексті національного виховання / О.З.Іващенко // Освіта і управління. – 1999. - № 4. – С. 107 – 115.
27. Касьяненко М.Д. Педагогіка співробітництва / М.Д.Касьяненко. – К.: Вища школа, 1993. – 123 с.
28. Козацька духовність і виховання молоді: Посібник для студентів і вчителів. – К.: КДПІ, 1993. – 40 с.
29. Комінко С.Б. Кращі методики психодіагностики : Навчальний посібник / С.Б.Комінко. – Тернопіль: Карт-Бланш, 2005. – 406 с.
30. Концепція національного виховання // Освіта. – 1994. – 26 жовтня.
31. Книга вчителя початкової школи. Довідково-методичне видання / Упорядн. Г.Ф.Древаль, А.М.Заїка. – Харків: ТОРСІНГ ПЛЮС, 2006. – 134 с.
32. Кравець В.П. Історія української школи і педагогіки / В.П.Кравець. – Тернопіль, 1994. – 382 с.
33. Кузь В.Г. Основи національного виховання. Концептуальні положення / В.Г.Кузь, Ю.Д.Руденко, З.О.Сергійчук. – К.: ІСДО, 1993. – 109 с.
34. Кузьмінський А.І. Педагогіка: Підручник / А.І.Кузьмінський. – К.: Знання – Прес, 2003. – 418 с.
35. Лобар О.О. Історія української школи і педагогіки: Навчальний посібник / О.О.Лобар, М.Г.Стельмахович. – К.: Знання, 2006. – 447 с.
36. Макаренко А.С. Методика виховної роботи / А.С.Макаренко. – К.: Знання, 1990. – 353 с.
37. Мазоха Д.С. Педагогіка / Д.С.Мазоха, Н.І.Опанасенко. – К.: ЦНЛ, 2005. –

187 с.

38. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка / Н.І.Мойсеюк. – К.: Либідь, 2003. – 615 с.
39. Національна доктрина розвитку освіти України в ХХІ ст. – К.: Шкільний світ, 2001. – 24 с.
40. Огієнко І. Українська культура. Коротка історія культурного життя українського народу / І.Огієнко. – К.: Абрис, 1991. – 272 с.
41. Омеляненко В.Л. Педагогіка: Завдання і ситуації. Практикум / В.Л.Омеляненко, А.І.Кузьмінський, Л.П.Вовк. – Вид. 2-ге, випр. – К.: Знання-Прес, 2006. – 423 с.
42. Остапенко О. Виховання у школярів інтересу до навчання / О.Остапенко // Рідна школа. – 2001. - № 4. – С. 10 – 11.
43. Пікельна В.С. Управління школою. У 2-х ч. – Ч. 2 / В.С.Пікельна. – Х.: Основа, 2004. – 112 с.
44. Положення про загальноосвітній навчальний заклад // Інформаційний збірник Міністерства освіти України. – 2001. - № 6.
45. Разумный В.А. Система образования на рубеже третьего тысячелетия. Опыт философии и педагогики / В.А. Разумный . – М.: Педагогика, 1996. – 280 с.
46. Савченко О.Я. Дидактика початкової школи / О.Я.Савченко. – К.: Абрис, 1999. – 287 с.
47. Савченко О. Виховання розумної особистості, яка вміє самостійно вчитися / О.Савченко // Початкова школа. – 2007. - №8. – С. 1 – 5.
48. Скуратівський В.Г. Пам'ять родоводу / В.Г.Скуратівський // Радянська школа. – 1991. - № 3. – С. 5 – 8.
49. Стельмахович М.Г. Українська народна педагогіка / М.Г.Стельмахович. – К.: Радянська школа, 1990. – 364 с.
50. Сухомлинський В.О. Павлиська середня школа / В.О.Сухомлинський // Вибрані твори у 5-ти томах. – Т. 4. – 398 с.

51. Сухомлинський В.О. Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості / В.О.Сухомлинський. – Вибр. Тв. в 5-ти томах. – Т.1. – К.: Радянська школа, 1976. – 654 с.
52. Теоретичні основи педагогіки / За ред. О.Вишневецького. – Дрогобич: Коло, 2001. – 118 с.
53. Ушинський К.Д. Про користь педагогічної літератури // К.Д.Ушинський Вибр. пед. твори: В 2 т. – К.: Радянська школа, 1983. – Т.1. – С. 9 – 26.
54. Ушинский К.Д. Собрание сочинений / К.Д.Ушинский. – М.: Просвещение, 1988. – 319 с.
55. Ушинський К.Д. Про сімейне виховання / К.Д.Ушинський. – К.: Радянська школа, 1988. – 151 с.
56. Фіцула М.М. Педагогіка / М.М.Фіцула. – К.: Академія, 2000. – 175 с.
57. Федорчук Е.І. Загальна педагогіка: модульне навчання / Е.І.Федорчук, Вонсович В.П., Конткова Т.І. – Кам'янець-Подільський: Абетка, 2003. – Т. 5. – 139 с.
58. Харишин О. Активізація розумової діяльності учнів / О.Харишин // Початкова освіта. – 2001. - № 5. – С. 4 – 6.
59. Чуракова Р.Г. Моделирование педагогических ситуаций в ролевых играх / Р.Г.Чуракова. – М., 1991. – 101 с.
60. Шаталов В.Ф. Эксперимент продолжается / В.Ф.Шаталов. – М.: Педагогика, 1989. – 336 с.
61. Шевчук Т. Народні ігри як засіб розвитку емоційно-почуттєвої сфери дітей / Т.Шевчук // Початкова школа. – 2000. - № 4. – С. 32.
62. Ягупов В.В. Педагогіка / В.В.Ягупов. – К.: Либідь, 2002. – 112 с.

ДЛЯ ПОДАТОК